

OPI SUOMEA
KIELITUOKIOITA PÄIVÄKOTI-ikäisille
MAAHANMUUTTAJATAUSTAISILLE lapsille

Veronika Erikainen

OPI SUOMEA

Kielituokioita päiväkotikäisille
maahanmuuttajataustaisille lapsille

Veronika Erikainen

Opinnäytetyö, syksy 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Helsinki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) + lastentarhan-
opettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Erikainen, Veronika. Opi suomea. Kielituokioita päiväkotikäisille maahanmuuttajataustaisille lapsille. Helsinki: syksy 2012, 50 s., 4 liitettä. Diakoniamattikorkeakoulu, Diak Etelä Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhaopettajan pätevyys.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen produktio. Opinnäytetyön puitteissa toteutin viidelle maahanmuuttajataustaiselle lapselle pienryhmätoimintaa päiväkotikäisissä keuhkissa keuhkilla 2011 kuuden viikon ajan. Toiminnan tavoitteena oli lasten suomen kielen oppimisen tukeminen eli perussanaston opettaminen sekä laajentaminen ja myös puhumaan rohkaiseminen. Toiminta suunniteltiin ja arvioitiin yhteistyössä päiväkodin kasvattajien kanssa. Palautetta kerättiin palautelomakkeiden sekä osallistuvan havainnoinnin avulla. Kasvattajilta saadun palautteen mukaan sekä havainnoinnin perustella toteutettu toiminta ja materiaalipaketti koetaan sekä käytännöllisenä että hyödyllisenä. Kasvattajien kokevat pienryhmässä toteutettu toiminta tärkeänä lasten kielellisen kehityksen tukemisen kannalta. Myös havainnoinnin mukaan lapset oppivat asioita nopeammin ja mielellään pienryhmässä leikkiessään. Arvioinnin jälkeen materiaalipakettia on kehitetty edelleen.

Maahanmuuttajataustaisten lasten osuus päiväkodeissa on lisääntynyt huomattavasti, joten päivähoitohenkilöstö tarvitsee erikoisosaamista siitä, miten suomen kieltä olisi opetettava vieraskielisille lapsille. Opinnäytetyön tarkoituksena oli koota, testata ja tuottaa materiaalia, jota voivat käyttää kasvattajat ja ohjaajat työssään 3-6-vuotiaiden maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa, kun tavoitteena on kielellisen taitojen kehityksen tukeminen. Produktio sisältää ohjeita kuuteen noin puolituntia kestävään tuokioon. Materiaali sisältää yksikertaisia leikkejä, loruja ja lauluja, joita voi hyödyntää, kun opetetaan lapsille uusia sanoja ja käsitteitä.

Opinnäytetyön teoriaosassa esitellään käsitteet kielellinen kehitys, maahanmuuttajataustainen lapsi, kasvatuskumppanuus sekä suomi toisena kielenä -opetus. Lisäksi on pohdittu opinnäytetyöprosessin kulkua sekä saadun palautteen ja omien havaintojen perusteella arvioitu toiminnan onnistumista ja sen eettisyyttä. Työn loppuosassa on myös pohdittu työlle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Asiasanat: maahanmuuttajataustainen lapsi, varhaiskasvatus, kielellinen kehitys, S2-opetus, toiminnallinen produktio.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KIELELLISEN KEHITYKSEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	7
2.1 Kielellisten taitojen kehitys varhaislapsuudessa	7
2.2 Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa	10
2.3 Kielellisten taitojen kehityksen tukeminen päivähoitossa.....	12
3 MAAHANMUUTTAJATAUSTAISEN LAPSEN KOHTAAMINEN PÄIVÄHOIDOSSA	16
3.1 Kasvatuskumppanuus	16
3.2 Kaksikielisyys	18
3.3 Suomi toisena kielenä -opetus	19
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	24
4.1 Maahanmuuttajataustaiset lapset päiväkotikielissä	25
4.2 Suunnitteluvaihe	27
4.3 Opi suomea -tuokioiden toteutus	31
4.3.1 Tutustuminen ja nukketeatteri	32
4.3.2 Eläimet.....	33
4.3.3 Kasvikset ja värit	34
4.3.4 Ruoka ja astiat	35
4.3.5 Ihmisen keho	36
4.3.6 Vaatteet	37
4.4 Tuokioiden arviointi omien havaintojen pohjalta	38
4.5 Produktiosta saatu palaute	40
4.6 Eettinen pohdinta	43
5 POHDINTA	44
LÄHTEET	48
LIITE 1: Lasten vanhempien luvat.....	51
LIITE 2: Lasten vanhempien luvat (venäjä).....	52
LIITE 3: Palautelomake.....	53
LIITE 4: Opi suomea. Kielituokioita päiväkotikielisille maahanmuuttajataustaisille lapsille.....	54

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihevalinta perustuu kiinnostukseeni perehtyä kielen tukemiseen varhaislapsuudessa. Monikulttuuristen lasten osuus on lisääntynyt huomattavasti viime vuosikymmenen aikana pääkaupunkiseudulla ja koko maassa (Paavola & Talib 2010, 93–94). Kielen oppiminen luo perustan maahanmuuttajalasten kotoutumiselle ja mahdollistaa vuorovaikutusta vertaisten kanssa. Kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan on tärkeää syrjäytymisen ehkäisemisessä. Itse olen taustalta maahanmuuttaja, joten itse olen kokenut miten suomen kielen oppiminen vaikuttaa kotoutumisprosessiin ja uudessa kulttuurissa elämiseen. Harjoittelujen kautta sain nähdä, ettei maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen oppimisen tukemiseen päivähoitossa aina riittää resursseja, resurssilla täällä tarkoitan osaamista ja aikaa.

Päiväkodilla on merkittävä rooli lapsen kotoutumisessa. Lapsen on saatava hyvää ja ammatillista kohtelua kulttuurista, uskonnosta ja ihonväristä riippumatta. Kun lapsi ei osaa kantaväestön kieltä, sopeutuminen päiväkotiin on työlästä sekä lapsille että kasvattajille. Tullessaan päivähoitoon maahanmuuttajalapsen tuovat mukanaan haasteita, mutta myös mahdollisuuden oppia uutta elämän monimuotoisuudesta. Kasvattajan on tutustuttava lapsen taustaan ja kulttuuriin, jotta hän selviytyy työstään. Ryhmässä aikuisen tuella lapset näkevät erilaisuutta ja oppivat hyväksymään ja arvostamaan sitä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa puhutaan siitä, että varhaiskasvatuksessa kielen oppimisen rooli on merkittävä. Päivähoitossa on mahdollista havaita kielenkehityksen tukemisen tarpeet ja havaintojen pohjalta suunnitella toimintaa pienryhmässä ja yksilötasolla.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen produktio, jonka lähtökohtana on kielenkehityksen tukeminen päiväkotikäisillä maahanmuuttajalapsilla. Opinnäytetyön yhteistyökumppani on päiväkotikarvikka, jossa S2-opetusta sisällytetään päivän eri toimintoihin. Opinnäytetyön tarkoituksena on korostaa pienryhmätoiminnan merkitystä maahanmuuttajalasten suomen kielen kehityksen tukemisen kannalta.

Opinnäytetyön varsinainen tuotos on Opi suomea -materiaalipaketti, joka sisältää maahanmuuttajalapsille sovellettavia erilaisia leikkejä, loruja ja lauluja. Tuotot ovat sovellettavissa 3–6-vuotiaille lapsille. Leikki yhdistettynä kielellisiin harjoituksiin mahdollistaa lapsille mielekkään tavan oppia uusia sanoja, laajentaa sanastoa ja tuottaa puhetta. Toiminnassani olen yhdistänyt erilaisia kielellisiä harjoituksia leikkiin. Päivähoidossa ei aina riitä aika pitkiin valmisteluihin, joten materiaalia on pyritty tehdä helppokäyttöiseksi ohjaajalle. Palautetta toiminnasta on kerätty palautekyselyn kautta, ja toisena arviointimenetelmänä on käytetty osallistuvaa havainnointia ja oppimispäiväkirja. Materiaalipaketista on käyty arviointikeskustelua päiväkodin lastentarhaopettajien kanssa.

Palautteen mukaan toiminta oli sopiva tuokioihin osallistuneille lapsille, mutta olisin voinut vielä paremmin huomioida lasten kiinnostukseen kohdat ja hyödyntää näitä havaintoja toimintaa suunnitellessaan. Myös olisi hyvää varata riittävästi aika tuokioihin, näin olisi enemmän mahdollisuuksia huomioida ja toteuttaa lasten tekemiä toimintaehdotuksia. Toiminnan keskeisenä vahvuutena on toimiminen lasten luonnollisessa ympäristössä sekä tiivis yhteistyö päiväkodin kasvattajien kanssa on tärkeää, jotta tuokioissa harjoittelut asiat siirtyisivät lasten päivittäiseen elämään.

Opinnäytetyöni tukee ammatillisen taitoni kasvua ja kehitystä, koska valmistun sosionomiksi (AMK) ja tavoittelen lastentarhaopettajan kelpoisuutta. Maahanmuuttajataustani vuoksi on mielenkiintoista ja haastavaa perehtyä kielen tukemiseen varhaislapsuudessa. Opinnäytetyön lähtökohtana oli halu kehittyä ammatillisesti ja syventää tietoa maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen kehityksen tukemisesta. Perehtymällä aiheeseen ja suunnittelemalla toimintaa olen saanut monipuolista tietoa ja antoisaa kokemusta pienryhmätoiminnan järjestämisestä sekä kehittänyt osaamistani.

2 KIELELLISEN KEHITYKSEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Kielen oppiminen on monivaiheinen prosessi. Vuosien varrella lapsi oppii äidin-kielensä äänneet, säännöt ja sanaston. Myöhemmin lapsi oppii muodostamaan sisäisiä mielikuvia, jäsentämään kommunikaatiotilanteisiin liittyviä haavaintoja ja sitomaan merkityksiä näihin havaintoihin. Tutustuminen ympäristöönsä, havaintojen jäsentäminen ja uusien asioiden oppiminen tapahtuu myös kielen avulla. (Lyytinen 2003, 48.)

Nelsonin (Launonen, Heimo & Tykkyläinen 2002, 1–3) mukaan kielen avulla ihminen omaksuu identiteetin ja kulttuurin. Kielellä on myös keskeinen rooli oppimisessa. Varhaiskasvatuksessa kielen oppimisen rooli on merkittävä. Päiväkoti on hyvä lapsen kielen kehityksen tukimuoto, koska ryhmässä lapsille tarjoutuu mahdollisuus vuorovaikutukseen toisten lasten kanssa (Aro 2003, 152).

Lapsille on luonnollista oppia olemaan kielellisessä ja toiminnallisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa leikkiessään. On havaittu yhteyksiä lasten symbolisella leikillä ja kielitaidolla. Lapsi alkaa harjoitella symbolista leikkiä jo toisen ikävuoden alussa. Yhteisymmärryksen saavuttaminen leikin juonesta ryhmäleikissä edellyttää lapsilta täsmällistä kieltä. Leikissä lapset harjoittelevat keskustelu- ja neuvottelutaitoja. (Lyytinen 2003, 63.)

2.1 Kielellisten taitojen kehitys varhaislapsuudessa

Varhaislapsuudessa ensimmäisten vuosien aikana tapahtuu merkittävää osa oppimisesta. Nämä vuodet ovat herkkä vaihe kielen oppimisen kannalta. Jo pienenä lapsen on opittava kommunikaation tärkein asia – vuorottelu. Kuuntelemalla, mallintamalla ja puhumalla lapsi oppii kieltä. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2004, 68–69.)

Lapsen kielellisten taitojen kehitystä seurattaessa aikuinen voi vain hämmästelä sen nopeutta. Lapsi, jolla ei ole kielellisen kehityksen vaikeuksia, oppii noin

neljän ensimmäisten vuoden aikana puhumaan selkeästi, hallitsemaan erilaisia lauserakenteita ja kartuttaa laajan sanavaraston. (Ahonen, Aro & Siiskonen 2001, 14.) Kielen omaksuminen tapahtuu kolmessa vaiheessa; ensin lapsi käyttää ulkoa opittuja muotoja, toisessa vaiheessa lapsi tuottaa omien sääntöjensä mukaisia taivutusmuotoja, kolmannessa vaiheessa lapsi oppii käyttämään kieltä monipuolisesti eri tilanteissa. (Loukusa, Kunnari & Vedenkannas 2011, 27.)

Syntymästä alkaa esikielellinen kehitys; vastasyntynyt reagoi tiedostamattomasti ärsykkeisiin, mutta aika pian vauva oppii ilmaisemaan itseään eleillä sekä äänтелеillä. Yksivuotias jo tuottaa ensimmäisiä sanoja. Esikielellinen vaihe päättyy noin kaksivuotiaana, kun lapsi jo osaa käyttää kieltä vuorovaikutusmuotona. Hyvän pohjan myös lapsen kielelliselle kehitykselle luo turvallinen kasvatusympäristö, jossa lapsesta pidetään huolta ja hänen tarpeisiinsa vastataan. (Loukusa, Kunnari & Vedenkannas 2011, 43.)

Tutkimuksien mukaan yksivuotiaana lapsi ymmärtää keskimäärin 90 sanaa ja tuottaa seitsemän sanaa. Ymmärrettyjen ja tuotettujen sanojen määrää vaihtelee paljonkin riippuen lapsen ominaisuuksista sekä siitä kuinka paljon lapsi on kielellisessä vuorovaikutuksessa aikuisten kanssa. Kaksivuotiaan ymmärrettyjen ja tuotettujen sanojen määrä kasvaa reilusti, niin keskimäärin lapsi tuottaa 300 sanaa. Yli kolmevuotiaan lapsen sanavaraston kokoa on jo vaikea arvioida. (Loukusa, Kunnari & Vedenkannas 2011, 28.) Kolmevuotiaana lapsi osaa kuvailla esineiden laadullisia ominaispiirteitä. Nelivuotiaana lapsi alkaa hallita esineiden sijaintimääreitä ja vastakohtakäsitteet. Viisivuotias osaa käyttää adjektiivien vertailumuotoja sekä hallitsee äidinkieltänsä taivutusmuotoja. (Lyytinen 2003, 56.)

Pieni lapsi saattaa hyödyntää kokemuksia vuorovaikutustilanteissa aika joustamattomasti. Tämän voi havainnoida, kun lapsi vastaa erilaisiin kysymyksiin samoilla fraaseilla. Kasvaessa ja saadakseen lisää kokemusta erilaisista kommunikointitilanteista, lapsi oppii että samoissa tilanteissa voi kommunikoida eri tavalla. Vuorovaikutuskokemusten määrällä on suoraa vaikutusta lapsen kommunikaatiotaitojen kehitykselle. (Loukusa, Kunnari & Vedenkannas 2011, 32.)

Havaintojen mukaan kolmevuotiaat lapset alkavat kiinnostua erilaisista sana- ja loruleikkistä sekä tarinoista, joissa on paljon toistoja. Lapsen muisti kehittyy ja hän pystyy palauttamaan mieleensä tapahtumia. Yli kolmevuotias lapsi, jonka äidinkieli kehittynyt sellaiseksi, että kielellinen ajattelu on mahdollista, oppii helpommin myös toista kieltä. (Hakamo 2011, 14–15, 21.)

Tarinankerrontaan liittyvät taidot alkavat kehittyä varhain. Brunerin (Suvanto & Mäkinen 2011, 70) teorian mukaan jo alle vuodenikäisen vauvan toiminnasta voidaan havaita synnynnäisiä lähtökohtia, jotka luovat pohjan lapsen kerrontataidoille. Yksi lähtökodista kerrontataitojen kehitykselle on lapsen luontainen kiinnostus vuorovaikutusta kohtaan. Sen voidaan havaita, kun noin puolivuotiaana lapsi alkaa seurata aikuisen katseen suuntaa. (Suvanto & Mäkinen 2011, 70). Kerronnan taidot kehittyvät, kun lapsi keskustelee vanhempiensa kanssa tapahtumista sekä kun aikuinen on mukana leikissä. Aikuinen keskustelee lapsen kanssa lapselle merkittävästä tapahtumasta ja vaikka lapsi vain toistaa kuulemiaan sanoja, hän on aktiivisesti mukana keskustelussa. (Suvanto & Mäkinen 2011, 70).

Kolmevuotias lapsi ilmaisee tunteitaan ja ajatuksiaan kertomalla tarinoita. Myöhemmin lapsi alkaa kertoa kuvitteellisista tapahtumista. Aikuisten kommunikointitavoilla on merkitystä lasten keskustelutaitoihin. Keskustelutaidot ovat yhteydessä lukutaidon oppimiseen ja lasten sosiaalisiin suhteisiin. Lapset hyötyvät lukutilanteissa eniten, kun kuvakirjan kuvia katsoessa muistellaan kuvan liittyviä lapsen omia kokemuksia ja verrataan niitä esillä oleviin asioihin. (Lyytinen 2003, 57–61.)

Neljän viiden vuoden ikäiset lapset käyttävät eri sanaluokkien sanoja melkein samassa suhteessa kuin aikuiset arjessa. Lapset osaavat jo luontevasti käyttää adjektiivien vertailumuotoja, harvinaisia sijamuotoja, aktiivi- ja passiivilauseita sekä sivulauseita. Nelivuotiaalle on luonnollista oppia satujen avulla, se auttaa myös rakentamaan lapsen maailmankuvaansa. (Pollari & Koppinen 2011, 135).

Kuusivuotiaat osaavat käyttää kieltä monipuolisesti. Lapset ymmärtävät sanojen merkitystä moniulotteisesti. Tämänikäisiä lapsia huvittavat hassut tarinat, arvoi-

tukset, sanaleikit. He osaavat myös kuunnella satuja sekä eläytyä sadun henkilöihin. Tässä vaiheessa aikuisen on tärkeää esim. television katselun yhteydessä selittää lapsille vaikeita ja pelottavia kohtia. (Pollari & Koppinen 2011, 135).

2.2 Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet luovat pohjan ja antavat linjaukset varhaiskasvatuksen toteuttamiselle valtakunnallisella tasolla. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteuttaminen koko Suomessa. Tavoitteena on myös varhaiskasvatushenkilöstön ammatillisuuden kehittäminen, vanhempien osallisuuden ja moniammatillisen yhteistyön lisääminen. Kunnat laativat kuntakohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman, jossa tarkennettavat varhaiskasvatuksen sisällöt ja toimintatavat. Näin varhaiskasvatusta ohjataan valtakunnallisella ja kuntatasolla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7–8.) Päivähoitoyksiköt laativat oman varhaiskasvatussuunnitelman näiden kahden pohjalta, jossa tulee esille esimerkiksi päiväkodin toiminta-ajatus.

Varhaiskasvatussuunnitelmissa sanotaan, että varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten monipuolista kasvua ja oppimista, sekä tukea lasten kehitystä. Varhaiskasvatuksen arvopohjan periaatteet ovat lasten tasa-arvoinen kohtelu ja lapsen mielipiteen huomioon ottaminen. Jokaisella lapsella on oikeus omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon, sekä oikeus saada tarvittaessa erityistukea. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11–12.)

Uuden oppiminen tuo lapselle onnistumisen iloa. Oppimisensa apuna lapsi käyttää kaikkia aistejaan, oppiminen on helppoa, kun lapsi on aktiivinen ja kiinnostunut. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on myös luoda myönteiset oppimisasenteet. Varhaiskasvatushenkilöstön on osattava kuunnella lasta ja annettava lapsille olla oma-aloitteinen. Lapsella on oltava mahdollisuus valita toimintojaan ja ilmaista ajatuksiaan ja tunteitaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 18.)

Perushoitotilanteiden erityispiirteenä on aikuisen ja lapsen kahdenkeskinen vuorovaikutus. Perushoitotilanteita voi käyttää hyväkseen perustaitojen ja samalla perussanaston opettelussa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 19.) Lapsi oppii leikiten, liikkuen ja tutkien. Pienten lasten leikki toteutuu vuorovaikutuksessa kasvattajien ja isompien lasten kanssa. Kasvattajien on osattava havainnoida ja tukea leikkitilanteita. Vertaisryhmällä on vaikutusta leikin kulkuun, sillä leikki on sosiaalinen vuorovaikutuksellinen toiminta. Onnistunut leikki vaatii vapautta, mutta joskus myös suoraa tai epäsuoraa ohjausta. Leikissä lapset harjoittelevat sosiaalisia, liikunnallisia ja kielellisiä taitoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20–22.)

Varhaiskasvatushenkilöstön tehtävänä on ohjata lapsen havaintoja sekä kuvaila ja selittää tapahtumia sekä tukea lasta hänen kehitystasoonsa sopivalla tavalla. Lapset pitävät tarinoista, riimittelystä ja sanoilla leikittelystä. Lapsen kielen kehitystä tukevat sadut ja leikit. Jäljittelemällä aikuisia ja vertaisia lapset oppivat kieltä ja kommunikaatiomalleja. Lukeminen ja laulaminen kehittävät kieltä ja aktivoivat ajattelua. Kasvattajan on aidosti kuunneltava lasta ja vastattava hänen kysymyksiinsä lapsen sanavarastonsa laajentumista edistään. Lapsen hyvä itsetunto ja kannustava ilmapiiri luovat hyvät olosuhteet kielen kehitykselle. Lapsen persoonallisuus ja yksilöllisyys tulisi myös ottaa huomioon. Lapselle on tärkeä kokea, että hänen kotiaan ja perhettään arvostetaan ja hänen asioistaan ollaan kiinnostuneita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 19–20.)

Päivähoidossa keskustellaan vanhempien kanssa päiväkodin keinoista tukea lapsen äidinkieltä päivähoidossa. Kasvattajan tehtävä on tehdä lapsen äidinkieli ja kulttuuri näkyväksi päiväkodissa. Lasta on rohkaistava käyttämään myös äidinkieltä. Lapsen on tärkeää kokea, että hänen kulttuuristaan ollaan kiinnostuneita ja että hänet hyväksytään. Kahden kulttuurin välissä kasvavien lasten on tunnettava omaa kulttuuriaan ja tutustuttava suomalaiseen kulttuuriin. Tietoisuus kulttuurien välisestä vuorovaikutuksessa edistää toisesta kulttuurista tulevien ihmisten toimintatapojen ymmärtämistä. Suomen kielen hallitseminen auttaa lasta kaverisuhteiden solmimisessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39–40.)

2.3 Kielellisten taitojen kehityksen tukeminen päivähoitossa

Kielellisen kehityksen tukemisen menetelmät päivähoitossa voivat vaihdella suuresti, mutta opetuksen säännöllisyys ja järjestelmällisyys ovat tärkeintä huomioon otettavia asioita toiminnan suunnittelussa. Päiväkodin henkilöstön vastuulla on havainnoida kielenkehityksen tukemisen tarpeet. Havaintojen pohjalta suunnitellaan toiminta sekä koko- ja pienryhmässä että yksilötasolla. (Lyytinen & Lautamo 2003, 201.) Lasten kielikehitystä tukevan kasvattajan on käytettävää puheessa yksittäisten sanojen sijasta selkeitä lauseita ja muistettava ääntää sanoja selvästi. (Hakamo 2011, 27.)

Erilaisten havaintojen mukaan kielellisen kehityksen kannalta toimivia ja lapselle mieluisia toimintatapoja ovat laulaminen ja leikkiminen. Turvallisessa ympäristössä lapsen kieli kehittyy suotuisasti. Lapsen ympärillä on oltava keskustelevia aikuisia ja vertaisia, jotta lapsi saa erilaisia puhemalleja. Lapselle, joka ei osaa kieltä tai osaa vähän on hyvää puhua lyhyin lausein ja kommunikoinnin tukena käyttää kuvia. Selkeät sanat sekä erilaisten äänensävyjen käyttäminen auttavat lasta kielen oppimisessa. Kasvattajan on hyvä toistaa lasten käyttämät sanat. Päiväkodin henkilöstöllä on oltava halu tehdä kaikkensa, jotta lapsi ymmärtäisi, mitä halutaan sanoa. (Adenius-Jokivuori 2004, 201.)

Päivähoitossa päivittäin toistuvissa tilanteissa on luontevaa nimetä tilanteeseen liittyviä asioita. Vuorovaikutustilanteissa kuten ruokailu, pukeminen, leikkihetket ja nukkumaanmeno lapsi saa kasvattajan täyden huomionsa. Nämä hetket ovat merkittäviä perussanaston kertymisen kannalta. Perushoitotilanteissa aikuinen usein käyttää lyhyitä ja selkeitä lauseita ja lapsi aika pian oppii ymmärtämään sanojen merkityksen. Kertaukset ja toistot edesauttavat lapsen muistamista. Puhumalla asioista lapsen kanssa, hänen sanavarasto kasvatetaan ja rikastutaan. (Pollari & Koppinen 2011, 132).

Lapsi harjoittelee kieltä arvausleikkeissä, riimeissä ja loruissa. Loruttaminen on mieluisa lapsille ja helposti toteuttavissa päiväkotiarjessa. Loruleikit viihdyttävät, kehittävät lasten keskittymiskykyä ja muistia. Lorut myös rohkaisevat lasta käyt-

tää kieltä. Leikkimällä kielellä lapsi tutkii ja oivaltaa kielen uusia mahdollisuuksia. (Hakamo 2011, 63.)

Kielen oppiminen tapahtuu helpoimmin tilanteissa, joissa lapsi kokee elämyksiä. Käsinukke voi toimia tunnelman luojana ja arka lapsi mahdollisesti rohkaistuu ilmaisemaan enemmän. Käsinuken avulla on myös helpompi käsitellä tunteita. Usein kieltä huonosti osaavan lapsen on vaikeaa ilmaista omia tunteita. Näissä tilanteissa käsinukke voisi toimia mallina. (Saari 2001, 7–8.)

Päivähoidossa satujen tai tarinoiden kuuntelun ja niistä kertominen tulee kuulua toimintaan päivittäin. Se on vanha ja toimiva kielellistä kehitystä tukeva muoto. Saduista kertominen edistää keskustelutaitojen kehitystä. Sadut myös tukevat lapsen sosiaalisten taitojen vahvistumista ja tunne-elämän kehitystä. Sadun tapahtumat auttavat käsittelemään erilaisia tunteita. Lapset oppivat vähitellen keskittymään tarinan kuuntelemiseen ja seuraamiseen. Näin satujen sekä kuvakirjojen kuunteleminen ja ymmärtäminen laajentavat lapsen sanavarastoa. (Hakamo 2011, 60.)

Kuvalukemisen kautta harjoitellaan kuvien sanoman ymmärtämistä, se kehittää päättelykykyä ja keskustelutaitoja. Eräänä keinona kehittää tekstin ymmärtämistä on tehostettu lukeminen, se sisältää paljon lukemista ja kuuntelemista, sekä paljon kysymyksiä ja vastauksia. (Hakamo 2011, 60.)

Päiväkodissa lapsi tarvitsee empaattisen, turvallisen ja helläsydämisen aikuisen, joka kuuntelee, rohkaisee ja vapauttaa hänen luovuuttaan. Leppoisa ja yhteishenkinen ilmapiiri kasvatusympäristössä edesauttavat oppimista. (Pollari & Koppinen 2011, 82). Toiminnan suunnittelussa ohjaajan on muistettava, että oppimisen kannalta hyvät tulokset kehityksen tukemisesta saadaan, kun ohjaus tapahtuu leikinomaisissa tilanteissa lapsen kehitystasoa huomioiden (Lyytinen 2003, 68).

Aikuisen on muistettava kehua ja kannustaa lasta, näin pienetkin onnistumiset lisäävät lapsen motivaatiota ja innostusta oppimisessa. Lasten ja kasvattajan yhteinen tekeminen ja leikit tuottavat lapsille onnistumisen iloa. Lapsiryhmässä

kielen oppiminen on hauskaa ja motivoivaa, lapset saavat puhemallia toinen toisilta. Jokainen lapsi on erilainen oppijana ja erilaisuudet luovat monipuolisuutta ryhmään. Lapsille on tärkeä kokea, että hänen osallistumisensa arvostetaan. Toimiessa ryhmässä lapset harjoittelevat toisten huomioonottamista, sosiaalista vuorovaikutusta ja erilaisuuden hyväksymistä sekä lisäävät itseluottamusta (Karppinen 2003, 37–38.) Ohjaaja pystyy luomaan motivoivan oppimisympäristön, jos hän luottaa omiin ohjaustaitoihinsa (Matilainen 2002, 10).

Toiminnan suunnittelussa ohjaajan tehtävänä on ottaa huomioon, että tuokioita on mahdollista muuttaa tilanteen mukaan. Joustavuus sekä kyky toimia muuttuvissa tilanteissa ovat hyvän ohjaajan piirteitä. Toiminnalliseen tilanteeseen vaikuttaa ryhmän koostumus, ikä ja vireystaso. Sama tuokio voi toimia yhdellä ryhmällä, mutta toisella ei toimi. Tuokion toimivuutta ei voi ennakoita. Oppiminen tapahtuu vaikka tuokio ei menisi toivotulla tavalla. (Leskinen 2009, 17).

Ennen toiminnan suunnittelua ohjaajan kannattaa selvittää osallistujien lukumäärä, ikä, taidot ja erityispiirteet. Tieto siitä tuntevatko lapset toisensa ennestään ja ovatko he ennen toimineet ryhmänä auttaa suunnittelemaan kohderyhmälle sopivaa toimintaa. Tuokiot on suunniteltava hyvin, toiminnan pohjana ovat tavoitteet eli mihin pyritään. Käytettävissä oleva tila ja aika on otettava huomioon harjoitusten valinnassa. Harjoituksia on suunniteltava etukäteen ja mahdollisesti testattava, jotta ohjaaja pystyy ohjaamaan lapsia paremmin. Ennen tuokion aloittamista on varmistettava että materiaali on valmiina ja kaikki välineet on saatavilla. Hyvin valmisteltu suunnitelma edistää ohjaajan varmuutta osaamisessa. Suunnitelman pitää olla myös muokattavissa toiminnan varrella. (Leskinen 2009, 17).

Toiminnan alussa ohjaajan on hyvä esittäytyä ja kertoa toiminnan tavoitteista. Ryhmän lapset myös esittäytyvät, jotta kaikki saavat tietää, keitä kuuluu ryhmään. Tutustumisleikit auttavat kaikkea ryhmään lapsia tulla toisilleen tutuksi ja toimimaan yhdessä. Ohjaajan on oltava tasa-arvoinen, kaikille on annettava tasapuolisesti palautetta ja kannustusta. Kaikille on annettava mahdollisuus toimia rauhassa. (Leskinen 2009, 18).

Keskustelutuokioissa sanavarastoa voi kasvattaa laajentamalla aihepiiriä. Katselukirjat, kuvat ja kortit ovat sopivia keinoja sanaston kartuttamiseen. Maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa puhuttaessa on hyvä käyttää eleitä ja ilmeitä, synonyymeja, yleisiä sanoja ja toistoja. Käsitteitä voi havainnoida esimerkeillä. Opittavaa asiaa on käytettävä eri kontekstissa. Oppiminen toiminnan avulla on luonnollista lapsille. (Nissilä, Martin, Vaarala & Kuukka 2006, 69, 144). Lukemalla lapsille satuja ja käsittelemällä tapahtumia, laajenetaan lasten sanavarastoa, vahvistetaan sosiaalisia taitoja sekä tuetaan tunne-elämä. Lapsi hyötyy eniten päivittäisestä lukemisesta. Kun lukeminen on säännöllistä, lapsi oppii keskittymään kuuntelemiseen ja seuraamaan tarinaa. Tehostettu lukeminen on toimiva keino lukemisen ja keskustelemisen yhdistämiselle. Tehostettu lukeminen tarkoittaa lukemista ja sen peilaamista lasten omiin kokemuksiin. Esittämällä kysymyksiä lukemisen aikana voi helpottaa lapsen kielellisen kehitystason hahmottamista. (Hakamo 2011, 27, 60–61.) Satutuokioita on hyvä toteuttaa pienryhmässä, näin lapset hyötyvät enemmän sillä jokainen lapsi tulee huomatuksi, mikä voi olla hyvin haastavaa isossa ryhmässä.

3 MAAHANMUUTTAJATAUSTAISEN LAPSEN KOHTAAMINEN PÄIVÄHOI- DOSSA

Päivähoidossa on käytössä erilaisia käsitteitä maahanmuuttajataustaisesta lapsesta. Puhuttaessa monikulttuurisesta lapsesta tarkoitetaan kaksikielistä ja maahanmuuttajalasta. (Halme & Vataja 2011, 5-6.) Tässä työssä käytän käsitettä maahanmuuttajataustainen lapsi ja sillä tarkoitan Suomeen muuttaneet lapset sekä Suomessa maahanmuuttajaperheeseen syntyneet lapset.

Päiväkodeissa ja kouluissa lapsille välitetään tietoja, taitoja ja arvoja. Tavoitteina on välittää kansallista kulttuuria sekä opettaa lapsille ottamaan huomioon erilaiset maailmankuvat ja elämäntavat. Nykyään päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa on otettava huomioon maahanmuuttajataustaisia lapsia, sillä heidän osuus on lisääntynyt huomattavasti viime vuosikymmenen aikana pääkaupunkiseudulla ja koko maassa. (Paavola & Talib 2010, 93–94.) Suomessa asuvista maahanmuuttajista lähes puolet asuu pääkaupunkiseudulla ja osa heistä on keskittynyt tietyille asuma-alueelle. Näin joissakin päiväkodeissa pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajataustaisia lapsia on jopa puolet koko lasten määrästä. Ennustetaan, että maahanmuuttajien määrä kaksinkertaistuu vuoteen 2020 mennessä. (Halme & Vataja 2011, 5-7.)

3.1 Kasvatuskumppanuus

Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä sanotaan kasvatuskumppanuudeksi ja sen merkitystä korostetaan valtakunnallisissa varhaiskasvatuslinjauksissa (Halme & Vataja 2011, 9-10). Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja kasvattajien yhteistyötä, jossa vanhemmilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lastensa hoitoon, kasvuun ja oppimiseen. Perheen kanssa käydään keskustelua, jossa tulee näkyviksi perheen näkökulma lasten kasvatuksesta sekä suomalaisen varhaiskasvatuksen perinteet. (Järvi 2007, 14.) Päivähoidossa vanhempien kanssa tulee miettiä miten lasten äidinkieltä, kulttuuria ja uskontoa tuetaan sekä miten suomen kielen opetusta toteutetaan. (Halme &

Vataja 2011, 9-10.) Kasvatuskumppanuus saattaa olla aika vieras ajatus maahanmuuttajataustaiselle perheelle, sillä monessa muissa maissa ammattikasvattajat ovat auktoriteettiasemassa. Aloituskusteluun ja varhaiskasvatussuunnitelmaan (Vasu) maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa on varattava riittävästi aika sekä tarvittaessa käytettävä tulkkia. Tulkkia tarvitaan, kun vanhemmilla ja kasvattajalla ei ole yhteistä kieltä. Molemmilla on oikeus käyttää omaa kieltään. Jossain tilanteissa tulkki voi samalla toimia kulttuuritulkkina. (Järvi 2007, 15–16.)

Vuosina 2005–2007 pääkaupunkiseudulla on kehitetty monikulttuurisen varhaiskasvatuksen toimintamalli. Toimintamalli on laadittu osana Monikuhankeetta. Hankkeen tavoitteena oli lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja sosiaalisen vahvistamisen edistäminen erityisesti suomi toisena kielenä -opetuksessa. (Järvi 2007, 10.) Maahanmuuttajataustaisen lapsen kohtaaminen on varhaiskasvattajan arkea, joten on tärkeätä, että kasvatushenkilöstö saa käytännön työhön välineitä, kuinka suomen kieltä ja kulttuuria tulee opettaa ja miten lapsen omaa äidinkieltä tulee tukea. (Halme & Vataja 2011, 5.) Toimintamallista varhaiskasvattajat saavat tietoa ja työvälineitä käytännön työhön. Päiväkodin kasvattajien monikulttuuriset yhteistyötaidot ja erilaisten kulttuurien ymmärtäminen on olennainen osa nykyaikaista ammattilaisosaamista. Perheen ja kasvatushenkilöstön ensimmäisestä kohtamisesta vanhemmille jää mielikuva varhaiskasvatuksesta, joten kasvattajien on tietävä sen tärkeydestä. Ylipääntänsäkin kasvatuskumppanuuden toteutuminen maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa vaati henkilöstöstä tietynlaista kulttuuriosaamista ja erilaisuuden hyväksymistä. (Järvi 2007, 7-12.)

Vieraskielisen lapsen suomen kielen kehittämisessä päiväkodin kasvattajilla on merkittävä rooli. Aikuisen on aidosti kuunneltava, kun lapsi yrittää alkaa kommunikoida. Lapsille on tärkeää kokea, että häntä kuunnellaan. Aikuisen tehtävänä on rohkaista ja kannustaa lasta puhumaan, eikä keskittä häntä virheellisten sanamuotojen vuoksi. (Hakamo 2011, 27.)

Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan on sitä helpompaa, mitä nuoremasta lapsesta on kysymys (Pollari & Koppinen 2000,

21). Varhaiskasvatuksen valtakunnallisten linjauksien mukaan maahanmuuttajataustaisen lapsen on päästävä ainakin osa-aikaisen päivähoitoon viimeistään kolmevuotiaana (Halme & Vataja 2011, 9). Lapsen sopeutuminen ja integroituminen tapahtuu nopeammin, jos uusi kulttuuri on lähellä lapsen aiempaa kulttuuria. Kulttuurilla tässä tarkoitetaan ihmisen arvoja, toimintatapoja ja uskontoa. Päiväkodilla on ratkaiseva rooli maahanmuuttajataustaisten lasten integrointi-prosessissa. Päiväkotikasvattajien ja vanhempien välinen yhteistyö edistää lapsen sopeutumista päiväkotiin. Vanhempien on tärkeä kokea, että heidän kielen-tasosta huolimatta, kasvattajat kuuntelevat vanhempien toivomuksia päivähoi-toon ja vastaavat kysymyksiin (Pollari & Koppinen 2000, 21,17, 23.)

3.2 Kaksikielisyys

Kaksikielisessä ympäristössä kasvava lapsi oppii rinnakkain puhumaan kahta kieltä. Lapsi, joka joutuu kaksikieliseen kieliympäristöön vaiheessa, kun oman äidinkielen perusrakenteet on jo opittu, voi kehittyä yhdyskaksikieliseksi, jolloin käsitteisiin kytkeytyy erikseen kummankin kielen nimitys. Mikäli lapsi käyttää yhtä kieltä enemmän kuin toista, hän saattaa korvata toisen kielen sanan varta-lon toisen kielen vartalolla. Funktionaalisella kaksikielisyydellä tarkoitetaan, että toista kieltä käytetään jossain tilanteissa, mutta esimerkiksi syvimpien tunteiden kertominen tuottaa hankaluksia ja sujuu paremmin omalla äidinkielellä. (Pollari & Koppinen 2011, 138–139.)

Suomessa kaksikielisyyttä tuetaan sekä päivähoidossa että koulussa. Kaksikie-lisyyden tukemisella tarkoitetaan äidinkielen tukemista kotona ja päivähoidossa sekä suomen kielen oppimisen tukemista ja opetusta päivähoidossa tai esiope-tuksessa. Kaksikielisyys suunnitelma laaditaan, seurataan toteutumista ja arvioidaan yhdessä vanhempien kanssa. Vanhemmille korostetaan äidinkielen roolia suomen kielen oppimisessa. Vanhemmilla on myös vastuu äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä. (Gyekye ym. 2005, 4–6.)

Lapsen äidinkielellä on vaikutusta toisen kielen oppimiseen. Opetuksen suunnit-telussa on hyvä ottaa huomioon lasten äidinkielen ja suomen kielen välinen vai-

kutus, sillä se voi auttaa ymmärtämään lasten tekemiä virheitä. Päivähoitohenkilöstön tietoisuus lapsen äidinkielestä osoittaa myös heidän kiinnostusta lapsen omasta kulttuurista. Kaksikielisyys kehittyy suotavasti, kun lähiympäristö arvostaa lasten omaa kieltä. Kaksikielisyys tarkoittaa, että lapsi osaa käyttää molempaa kieltä erilaisissa tilanteissa. Lapsi oppii käyttämään kieltä sekoittumatta, kuin kieliä käytetään järjestelmällisesti. ”Yksi ihminen - yksi kieli” -käytäntö on otettu käyttöön kaksikielisissä päiväkodeissa pääkaupunkiseudulla. (Nissilä, Martin, Vaarala & Kuukka 2006, 59–61.)

Maahanmuuttajataustaisen lapsen kohdalla laadittu Vasu sisältää myös kaksikielisuuden suunnitelman, joka tehdään yhteistyössä vanhempien kanssa. Suunnitelmasta tulee ilmi suomen kielen opettamisen menetelmät, tavoitteet, seuranta ja arvioinnin säännöllisyys. Vanhempien kanssa myös pohditaan miten lapsen omaa äidinkieltä tuetaan sekä sovitaan toimenpiteistä. (Järvi 2007, 9.)

3.3 Suomi toisena kielenä -opetus

Päivähoidossa ja kouluissa lapset, joiden suomen kielen taso ei ole äidinkielen tasolla, saavat Suomi toisena kielenä (S2) -opetusta. S2 -opetus päivähoitossa on arjessa ja leikissä tapahtuvaa toiminnallista ohjausta. Opetuksen tavoitteellisuus, jatkuvuus ja säännöllisyys ovat olennaisia seikkoja kielen oppimisen kannalta. Maahanmuuttajataustaisille lapsille suomen kielen oppiminen on keskeistä, sillä kieli on tärkeä vuorovaikutuksen väline. Suomi toisena kielenä -opetus edistää maahanmuuttajataustaisten lasten kotoutumista. Lapsilähtöisessä ja turvallisessa ympäristössä kasvattajien on tarjottava lapsille monipuolisia mahdollisuuksia harjoitella kielen käyttöä. Kasvattajien on käytettävä tietoisesti kieltä, osattava avata lapsille uusia käsitteitä ja kuunneltava lasta. Vuorovaikutuksessa on hyvä käyttää eleitä, ilmeitä ja äänenpainoja. Päivähoidon kasvattajat voivat olla ainoat aikuiset, joilta lapsi saa suomen kielen puheen mallia. (Gyeykye ym. 2005, 4–9.) Maahanmuuttajataustaisen lapsen on kuultava uusi sana noin 60–70 kertaa ennen kuin lapsi voi itse sen aktiivisesti käyttää (Halme & Vataja 2011, 24).

Lapsille luodaan hyvät oppimisen edellytykset, kun häntä arvostetaan omana itsenään, kohdellaan tasavertaisena ryhmässä ja tarjotaan osallisuuden tunnetta. (Pollari & Koppinen 2011, 55.) Ennen kouluun siirtymistä lapsen on osattava käyttää suomen kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Ryhmässä lapsen on luontevaa oppia puhumaan ja kuuntelemaan. Alussa lapsen on opittava arkielämän perussanastoa pystyäkseen toimimaan päivittäisissä kielenkäyttötilanteissa. Lapsen tulisi ensin tavoittaa toiminnallinen kielitaito. Edistyttäessä tavoitteena on, että lapsi ymmärtää ja käyttää aktiivisesti suomen kieltä sekä harjoittelee sen rakenteita. S2-opetuksen tavoitteena on myös kehittää luku- ja kirjoitusvalmiuksia. (Gyekye ym. 2005, 4–6.) Lapsen tulee saada S2-opetusta, kunnes lapsi on saavuttanut kaikilla kielen osa-alueilla äidinkielen puhujan tason (Halme & Vataja 2011, 24).

Vertaisryhmässä lapset oppivat toinen toisiltaan. Maahanmuuttajataustainen lapsi omaksuu ensin pintakielen kuuntelemalla ja jäljittelemällä muita lapsia. Erilaisissa tilanteissa lapsi oppii, mitä tulee sanoa. Lapsi voi sanoa, mitä kuulee muiden puhuvan, mutta sanojen merkitys voi jäädä epäselväksi. Aikuiset voivat olla huomaamatta tätä isossa lapsiryhmässä, koska lapsi tuntuu pärjäävän rutiinitilanteissa. Keskustelutilanteissa, kun lapsi joutuu pohtimaan asioita ja vastaamaan kysymyksiin, vaikeudet tulevat esiin. Silloin huomataan, että ajatteluun tarvittava kieli ei ole vielä kehittynyt. (Halme 2010, 90–92.)

Lapset ovat kiinnostuneita oppimaan leikissä, joten opetuksen on tapahtuva pääosin leikinomaisissa tilanteissa. Kasvattajan ohjatut leikki-, peli- ja muut toiminnalliset menetelmät antavat hyvät mahdollisuudet kielellisten taitojen ohjaimiseen. Opittuihin asioihin tulee liittää uudet asiat. Arjen tilanteita tulee hyödyntää luonnollisesti oppimistilanteiksi. Opetuksen toteuttaminen päivittäisissä tilanteissa vaatii koko kasvattajatiimiltä yhteistyötä. (Halme & Vataja 2011, 24–25).

Suomi toisena kielenä -suunnitelmissa on laadittu opettamisen tavoitteet 1-4 vuoden jatkumolla. Ensimmäisen vuoden aikana lapsi tutustuu arjen toiminnan kieleen. Lapsi kerää perussanavarastoa ja harjoittelee nimeämistä. Lapsi oppii ymmärtämään toimintaohjeita sekä ilmaisemaan perustarpeita. Toisella vuodel-

la lapsen perussanavarasto huomattavasti laajentuu ja syventyy. Kielenkäyttö rohkaistuu ja monipuolistuu. Opetuksen kolmannella vuodella lapsi oppii käyttämään kokonaisia lauseita ja ymmärtämään pitempiä kertomuksia ja satuja ilman kuvia. Neljäntenä vuotena, ennen kouluun siirtymistä lapsen täytyisi jo ymmärtää lähes kaikki suomen kielellä puhutut arjen asiat, osata ilmaista tunteita ja tuottaa puhetta suomeksi. (Gyekye ym. 2005, 14.)

Varhaiskasvatushenkilöstön perustehtävään kuuluu S2-opetus. Arjessa tapahtuvassa opetuksessa kasvattaja antaa puhemallia lapsille, lapsen oma toimiminen korostetaan ja toiminta kielellisettään. Pienryhmätoiminta mahdollistaa lasten keskeisen kielen harjoittelun sekä lapsen suomen kielen edistymistä kun kasvattaja on mukana sanottamassa asioita. Lapsen aloittaessa päivähoiton yksilöllisen opetuksen tarve korostuu, yksilöllinen opetus tukee arjen lapsen itse-tuntoa ja rohkaistumista. Yksilöllinen opetus, S2-pienryhmä, pienryhmätoiminta ja arjessa tapahtuva S2-opetus täydentävät toisiaan. Nämä menetelmät yhdessä tukevat parhaiten lapsen suomen kielen oppimista. S2-opetuksen dokumentointi on tärkeätä opetuksen arvioinnissa. (Gyekye ym. 2005, 14.)

S2-opetuksen tavoitteena on lapsille arkielämän perussanastoa opettaminen, sillä että lapsi osaa käyttää sitä luontevasti eri tilanteissa. Sisältöalueiden valinnassa kiinnitetään huomiota lapsen kokonaisvaltaiseen oppimiseen. Sisällöt valitaan lapselle tärkeistä ja läheisistä aiheista tukemaan muuta kokonaisopetusta. Sanastoa opettelussa käsitellään seuraavat aihealueet:

- Minä/ kehonosat
- Koti/ perhe
- Lähiympäristö/ päiväkot
- Vaatteet
- Ruoka/ ruokailu
- Eläimet
- Värit/ lukukäsitteet

Sisältöjä käsitellään ylä- ja alakäsitteiden kautta, kysymykset esitetään ja niihin vastataan sekä sanoja ja käsitteitä käytetään oikeissa sijaismuodoissa. (Gyekye

ym. 2005, 15.) Kielen opetuksen on oltava hyvin monipuolinen. Opetuksen on suunniteltava huolella ihannetilanteessa koko kasvatustiimin yhdessä.

Maahanmuuttajataustainen lapsi saa toisesta lapsesta vertaistukea kielen käyttöön pienryhmissä ja leikeissä. Lapsille on luonnollista leikkiessä sanallistaa toimintaansa ja toinen lapsi jäljittelee ja toistaa se mitä kuulee toisen lapsen sanovan. (Gyekye ym. 2005, 17.) Aikuisen on hyvä olla mukana näissä leikissä ja tukea leikin jatkuvuutta sekä kannustettava lapsia puhumaan ääneen.

Suomi toisena kielenä -opetus suunnitelmassa on annettu käytännöllinen malli maahanmuuttajataustaisille järjestettävästä S2-pienryhmätoiminnasta. Pienryhmätoiminnassa käytetään paljon toistoja ja kertauksia, joten saadaan lasta käyttämään kieltä aktiivisesti. Pienryhmätoiminnan rakenteen on hyvä pitää samanlaisena. Aloittaa pienryhmä on hyvä aina samalla laululla tai lorulla. Alussa voi myös käydä lyhyitä keskusteluja esittämällä kysymyksiä ja tarvittaessa auttamalla lasta vastamaan niihin. Myös oman nimen tavutus taputtamalla voi sisältyä aloituksen. Kertaukseen voi käyttää esimerkiksi Kim-leikki tai joku muu peli. Tavoitteena on sanojen ja käsitteiden toistaminen mahdollisimman monta kertaa. Toiminnallisessa osassa voidaan harjoitella paikka ilmaisevia harjoitteita, lapsille antamat ohjeet on hyvä vahvistaa käyttämällä kuvia. Kielellisessä osassa opetellaan uutta sanastoa riimien, lorujen, leikkien ja pelien kautta. Pienryhmätoiminnan lopetus niin kuin aloituskin pidetään kerran kerrasta samanlaisena. (Gyekye ym. 2005, 18.)

Maahanmuuttajataustaisen lapsen suomen kielen edistystä havainnoidaan, dokumentoidaan ja arvioidaan. Lasten leikkiä havainnoidaan ja havaintoja kirjoitetaan muistiin, dokumentoidut havainnot auttavat jäsentämään lapsen kielen taso. Lapsen kielen oppimisen edistystä arvioidaan säännöllisesti ja tietoa lapsen kielentasosta annetaan vanhemmille ja muille lapsiryhmän kasvattajille. (Gyekye ym. 2005, 18.) Myös lapsen on tärkeitä saada myönteistä palautetta itsestään oppijana, mikä motivoi lasta käyttämään kieltä.

Lasta havainnoidaan arkitoiminnassa, esimerkiksi seurataan miten lapsi reagoi kysymyksiin, vastaako niihin ja osaako toimia annettujen ohjeiden mukaisesti.

Havainnoidaan osaako lapsi nimeää esineitä ja kuvia ja esittää kysymyksiä. Myös seurataan miten lapsi ääntää suomea. (Gyekye ym. 2005, 20.) Maahanmuuttajataustaisille lapsille, jotka ovat täyttäneet kolme vuotta ja olleet päivähoidossa vuoden tehdään kielen kartoituksen. Lasten suomen kielen osaamista kartoitetaan Kettu-testillä. Kettu-testi on kolmevuotiaiden puheen ja kielenkehityksen arviointimenetelmä. Kettu-testin avulla kartoitetaan seuraavat kielitaidon osa-alueet: 1.nimeäminen, 2. Kielen ymmärtäminen, 3. Toimintaohjeet, 4. Ääntäminen, 5. Kertova puhe, 6. Taivutusmuodot, 7. värit ja lukumäärät, 8. Lausepituus. Kartoituksen tekee lapsiryhmän kasvattaja. Kettu-testien ja arkitoimintahavaintojen perusteella lapsen kielen edistymistä arvioivat yhdessä lapsiryhmän kasvattajat, S2-lastentarhaopettaja sekä kiertävä erityislastentarhaopettaja. Lapsen kielen oppimisen edistystä kartoitetaan vuosittain. (Gyekye ym. 2005, 21.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöni prosessi alkoi keväällä 2010 aihevalinnasta. Maahanmuutto-taustani vuoksi olen kiinnostunut perehtymään tarkemmin vieraskielisten lasten suomen kielen tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Syksyllä 2010 aloitin pereh-tyä lähdekirjallisuuteen ensin yleisesti kielenkehityksestä varhaislapsuudessa ja keinoista tukea kielen kehitystä varhaiskasvatuksessa ja sitten S2-opetus suun-nitelmaan ja erilaisiin menetelmiin maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen oppimisen tukemiseen. Ensin kiinnostuin tutkia, miten päivähoitossa voi tukea maahanmuuttajatausten lasten suomen kielen oppimista kuvien avulla. Perehtyessäni aiheeseen totesin, että kuvien käyttöä on tutkittu laajasti.

Yhteistyökumppanin hankinta oli pitkä prosessi. Koska en lähtenyt etsimään yhteistyökumppania kovin aktiivisesti alusta asti, niin se löytyi vasta keväällä 2011 päiväkodista, jossa tein harjoittelun.

Keväällä 2011 suoritin opintokokonaisuuden Monikulttuurisuus ja oli harjoittelussa päiväkotia Karvikassa. Ollakseen harjoittelussa, huomasin, että Karvikassa maa-hanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen oppimista tuetaan arkitoiminnois-sa. Havainnoin, että suomen kielen oppimisen tukeminen ei riitä ja ehdotin koo-ta ja testata aineistoa, jota voi käyttää työskentelyssä maahanmuuttajataustais-ten lasten kanssa pienryhmässä suomen kielen oppimisen tukemiseksi. Ensin esittelin työn idean harjoittelun ohjaajalle. Hän ehdotti esittää sen myös talon palaverissa. Päiväkodin henkilöstö olikin kiinnostunut työstäni, sillä niillä oli en-nen S2-kerho, jota oli vetänyt resurssilastentarhaopettaja, joka siirtyi toisiin teh-täviin. Uutta päiväkodin S2-vastaava ei ole vielä valittu, joten kasvattajat kertoi-vat tarvitsevänsä yksinkertaisia ohjeita S2-kerhon järjestämisestä. Ennen toi-minnan aloittamista pidettiin palaveria, jossa esittelin suunnitelmani toiminta sekä yhdessä kasvattajien kanssa pohdittiin toiminnan sisältöjä ja lapsiryhmän, jotka voivat hyötyä tästä toiminnasta. Palaverin tuloksena on päätetty järjestä-mään kuusi tuokiokertaa maahanmuuttajataustaisille 3-6-vuotiaille lapsille ke-väällä 2011. Näin aloitin koota materiaalia, jota voi käyttää työskentelyssä maa-hanmuuttajataustaisten lasten kanssa pienryhmässä suomen kielen tukemisek-

si. Materiaalia kokeiltiin toiminnallisissa tuokioissa. Lasten vanhemmille oli annettu ytimekäs esittely toiminnasta ja pyydetty kirjallinen lupa lapsen osallistumisesta toimintaan.

Toiminnallinen opinnäytetyö tehdään tutkivalla asenteella ja sillä tarkoitetaan tietoperustan perustelua alan kirjallisuuteen nojaten sekä valintojen tarkastelua ja perustelua. Toiminnallista opinnäytetyötä on arvioitava refleksiivisesti koko opinnäytetyöprosessin aikana. Produktion arviointi on osa oppimisprosessia. Opinnäytetyön idea on yksi keskeinen arvioinnin kohde ja sen on oltava selkeä. Työn idean kuvaus koostuu aihepiiristä, ongelman kuvauksesta, asetetuista tavoitteista, tietoperustasta ja kohderyhmästä. Opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamisen arviointi on tärkeää osa koko arviointia. Palautteen saaminen tavoitteiden saavuttamisesta esimerkiksi kohderyhmältä on kiinnostava ja merkittävä sekä tukee ja monipuolistaa omaa arviointia. Arvioinnissa on mietittävä mitkä tavoitteet ovat jääneet saavuttamatta ja miksi sekä mitä tavoitteita on muutettu opinnäytetyöprosessin aikana. (Vilka & Airaksinen 2003, 154–157.)

4.1 Maahanmuuttajataustaiset lapset päiväkotiki Karvikassa

Päiväkotiki Karvika sijaitsee Ala-Malmilla kävelymatkan päässä Malmin rautatieasemalta. Päiväkodissa toimii kolme lapsiryhmää, joissa annetaan lapsille kokonaista osapäivähoitoa sekä kuusivuotiaalle esiopetusta. Karvikin toiminta-ajatuksen lähtökohdana on kasvatuskumppanuus. Päiväkodissa kasvattajat pyrkivät luomaan lapsille edellytykset sosiaalisten taitojen harjoittelulle, kuten toisten huomioonottaminen ja erilaisuuden hyväksyminen. (Päiväkotiki Karvikin Vasu 2007, 5–9.)

Vuonna 2011 maahanmuuttajataustaisten lasten osuus päiväkotiki Karvikassa oli noin 25 prosenttia. Maahanmuuttajataustaisten lasten osuus päiväkodissa kasvaa vuosi vuodelta. Lasten ja vanhempien kielitaidon puuttuminen tuo haasteita päivähoiton työntekijöille. Se lisää haasteita vanhempien ja työntekijöiden väliseen vuorovaikutukseen sekä lapsen kanssakäymiseen muiden lasten kanssa. (Ylimäki 2011.) Mikäli lapsella on puutteita äidinkielen hallitsemisessa, se myös

tuota haasteita suomen kielen kehitykseen, lapsen minäkuvaan ja identiteetin kehittymiseen. Tällaisen lapsen hyvinvointi päiväkodissa on tärkeää monipuolisen kehityksen kannalta ja päivähoiton tärkeänä tehtävänä tässä suhteessa on osata tukea maahanmuuttajalasten kielen kehitystä. (Keres 1996, 43.)

Lasten aloittaessa päivähoiton käydään aloituskeskustelu vanhempien kanssa. Keskusteluun pyydetään tarvittaessa tulkki. Keskustelussa kartoitetaan perheen tilanne. Vanhemmilta kysytään, mistä maasta perhe tulee, kotona puhutut kielet ja mahdolliset uskonnon vaikutukset lapsen hoitopäivään ja ruokavalioon. Perheelle kerrotaan päiväkodin käyttämistä suomen kielen opetusmenetelmistä ja painotetaan oman äidinkielen ja kulttuurin ylläpidon merkitystä. (Päiväkoti Karvikan Vasu 2007, 22–23.) Karvikan varhaiskasvatussuunnitelmassa nostetaan esille, että monikulttuuriset lapset toimivat tasavertaisina lapsiryhmässä. Lasta pyritään tukemaan oman kulttuuri-identiteettinsä luomisessa ja oman taustansa arvostamisessa. (Päiväkoti Karvikan Vasu 2007, 25.)

Karvikassa suomi toisena kielenä -opetus pohjautuu Helsingin kaupungin päivähoiton S2-suunnitelmaan. S2-opetus on säännöllistä ja arjessa tapahtuvaa opetusta. Kielitaidon kehitystä seurataan ja kirjataan säännöllisesti suomenkielen oppimisen seurantalomakkeeseen, jota käydään läpi yhdessä vanhempien kanssa. S2-lapsille tehdään henkilökohtainen suomen kielen oppimisen suunnitelma. Karvikan S2-toiminta nivotaan päivän arkisiin askareisiin omista ryhmissä, esimerkiksi aamu- ja päiväpiirit, pienryhmätoiminta, ruokailu ja pukemistilanteet. Näin toiminnasta hyötyy myös koko ryhmä. Päiväkodin arkitilanteessa käytetään puheen lisäksi kuvia, joiden avulla lapset hahmottavat sanotut asiat paremmin. Lapselle annetaan mahdollisuus myös käyttää kuvia, jos hänellä ei ole sanoja esimerkiksi ilmaisemaan tunteitaan tai valitsemaan leikkiä. Karvikassa käy säännöllisesti alueen S2-opettaja, joka ohjaa päiväkodin henkilökuntaa. Malmi-Tapanila -alueella on päiväkotien yhteisessä käytössä monipuolista S2-materiaalia. Materiaalista löytyvät erilaiset pelit, jotka on sovellettu maahanmuuttajataustaisille lapsille. Karvikassa valitaan S2-vastaava, jolta henkilökunta saa ajankohtaista tietoa S2-asioista. (Päiväkoti Karvikan Vasu 2007, 23–25.)

Karvikassa kuvat ovat päivittäisessä käytössä. Ryhmissä käytetään päiväjärjestyskuvia ja kuvia ryhmän leikeistä sekä vuodenaikaan, vuorokauteen ja säähän liittyviä kortteja. Mukana kannettavia kuvakortteja käytettiin satunnaisesti. Kuvien monipuolinen käyttö auttaa jäsentämään arkitoimintaa ja kehittää varhaiskasvatusympäristöä. Kuvilla on merkittävä rooli lasten kielenkehityksen ja kaksikielisyyden tukemisessa. Kuvien käyttöä haluttiin lisätä, koska kuvat rikastavat lapsen sanavarastoa. Kuvat auttavat tunteiden tunnistamisessa ja ilmaisussa sekä pysäyttävät ja auttavat kohdentamaan huomiota haluttuun asiaan. Karvikassa on käytössä tunnetaulu ja leikinvalintataulu sekä kuvia käytetään myös siirtymätilanteissa. (Ylimäki 2011.)

4.2 Suunnitteluvaihe

Toiminta on suunniteltu pienryhmälle, pienryhmätoimintaan voi osallistua maahanmuuttajataustaiset 3-6-vuotiaat lapset, jotka puhuvat äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin suomea. Harjoittelun ensimmäisten viikkojen aikana tehtyjen havaintojeni mukaan, Karvikassa lapset, joilla toinen vanhemmista puhuu suomea, on ollut vastaava kielitaso kuin lapsilla, joiden molemmat vanhemmat puhuvat suomea. (Erikainen 2011.)

Pienryhmästä neuvoteltiin Karvikan kasvatushenkilöstön kanssa. Ryhmän kokoa mietittiin, jotta se olisi toimiva kielen oppimisen kannalta. Lopulta päätettiin, että toimintatuokioihin osallistuu viisi maahanmuuttajataustaista lasta, koska pienryhmässä vieraskieliset lapset hyötyvät enemmän. Lasten ikäjakauma vaihteli kolmesta kuuteen vuoteen. Pienryhmään on valittu yli 3-vuotiaita lapsia, koska monien tutkimuksien mukaan lasten äidinkieltä on tuettava mahdollisimman pitkään, sillä se edistää uuden kielen omaksumista.

Osa toimintaan osallistuneista lapsista on syntynyt Suomessa ja muut olivat muuttaneet pieninä Suomeen. Tuokioihin osallistuneiden lasten päivähoitossa vietetty aika vaihteli suuresti. Eräs lapsista, joka on 6-vuotias, tuli päivähoitoon kolmevuotiaana, eli järjestämäni toiminnan aikana oli jo neljännen vuoden päivähoitossa. Toimintaan osallistuneet nuorimmat lapset eli kolmevuotiaita, ovat

viettäneet päivähoitossa alle vuoden. Lapset olivat myös eritasoisia kielellisesti. Eräs lapsi on pärjännyt suomen kielellä arkitilanteissa ja eräs lapsista ei juuri puhunut yhtään suomea. Harjoittelun aikana huomasin, että myös suomen kielellä arjessa pärjävällä lapsella ilmenee välillä puutteita perussanastossa. Lapset olivat kahdesta lapsiryhmästä, mutta olivat jonkun verran tuttuja ennestään. Toiminta oli päätetty järjestää yli lapsiryhmien, koska erilaista toiminta ryhmien yli pyritään järjestää enemmän päiväkodeissa pääkaupunkiseudulla, sillä pienryhmätoiminnan suosio kasvaa ja pyritään siihen että kasvatushenkilöstön osaamista voi hyödyntää ryhmärajojen yli. (Erikainen 2011.)

Produktion tavoitteena oli tuottaa materiaalia, jotta voi käyttää työskentelyssä maahanmuuttotaustaisten lasten kanssa pienryhmässä suomen kielen kehitystä tukien. Tuokioiden rakenne pohjautuu S2-opetuksen materiaalin. Tuottamani materiaali verrattuna S2-opetus suunnitelman on pyritty tehdä napakkana ja vielä käytöllisempänä, huomion ottaen ettei kasvattaja käytäisi mahdollisimman vähän aika valmisteluihin. Tuokioiden tarkoituksena oli testata aineiston toimivuutta päivähoitossa järjestämällä Opi suomea -tuokioita suomen kielen oppimisen tukemiseksi. Toiminnan tavoitteena oli maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen kehityksen tukeminen ja puhumaan rohkaiseminen. Kolmantena tavoitteena oli tarjota päiväkodille käytettäväksi helppokäyttöinen toimintaopas, jota voi käyttää lasten kielen kehityksen tukemiseksi erilaisia leikkimenetelmiä käyttäen.

Tuokiokertojen materiaalin suunnittelussa on otettu huomioon suomi toisena kielenä -opetus suunnitelman tavoitteet. Gyekyen mukaan, kielen oppimista edistää pienryhmätoiminta, jossa lapsi saa puhemallia aikuiselta ja vertaisilta, mikä motivoi lasta harjoittelemaan kieltä (Gyekye ym. 2005, 14). Suunnitteluvaiheessa haasteeksi nousi oikeantasaisen toiminnan löytäminen kaikille lapsille. Osa lapsista oli tuttuja harjoittelun kautta, joten heidän kielitasoa ja erityistarpeita oli helpompaa havainnoida ja niiden perusteella suunnitella toimintaa. Harjoittelun puitteissa sain myös mahdollisuuden tutustua toimintaan osallistuneiden lasten Vasuihin ja niissä erityisesti henkilökohtaisiin S2-opetuksen suunnitelmiin. Seuraavaksi laitan esimerkki lapsen Vasuun laitetusta S2-opetuksesta: ”Suomen kielen opetusta sisällytetään päivän eri toimintoihin.

Käytössä kuvitettu päiväjärjestys ja kuvitettu viikko-ohjelma
Pienryhmätoimintaa: nimetään eri asioita, muistileikkejä, kuvakirjoja
Nimeämistä käytetään päivän eri toiminnoissa
Korjataan lapsen kieltä hienovaraisesti toistamalla lause oikein
Kielellisten taitojen arviointimenetelmä Kettu-testi syksyllä 2011.”
Tämän lapsen kohdalla Vasuun laitettujen suomen kielen oppimisen tukemisen
keinot ovat toteutuneet kaikilla kohdilla, paitsi pienryhmätoiminnan kohdalla.
Näin on päädytty pienryhmätoimintaan, koska se mahdollistaa tämän ja muiden
lasten yksilöllisen tarpeiden huomioimisen. (Erikainen 2011.)

Lapsia oli valittu toimintaan suomen kielen tason perusteella. Kaikki lapset puhuivat kotona jotain muuta kieltä kuin suomea. Eli päiväkotia oli siinä vaiheessa tärkeänä paikkana, jossa lapset saivat oppia ja harjoitella suomea. Mielestäni päiväkotiarjessa lasten saama tuki suomen kielen oppimiseen ei ollut riittävä. Pienryhmässä on enemmän mahdollisuuksia selvittää lapsen todellinen kielitaso ja antaa tukea kielialueella, jossa lapsi sitä tarvitsee. Pienryhmässä on myös mahdollista antaa jokaiselle lapselle huomiota ja arkojakin lapsia houkutella mukaan leikkiin. Lasten kielen oppimista edistää vanhempien, kasvattajien ja S2-lastentarhaopettajan keskeinen yhteistyö ja dialogisuus.

Aihevalintoja perustuu S2 -opetuksen sisältöihin ja aiheet on valittu lapsen arjen, päiväkodin ja lähiympäristön liittyvistä sanastosta. Osa lapsista oli vasta aloittamassa oppimaan suomea, joten perussanaston oppiminen oli tärkeää. Lapsi, joka hallitsee perussanaston, saa valmiuksia käyttää kieltä erilaisissa tilanteissa. Tuokioissa käytetään kuvamateriaalia, se auttaa avaamaan lapsille uusia käsitteitä ja sanoja. Kuvamateriaalin avulla harjoitellaan myös tekstin ymmärtämisen ja tuottamisen taitoja.

Opinnäytetyön toteutustapa on merkittävä arvioinnin kohde. Toteutustavan arvioinnista tarkastellaan keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ja aineiston keräämiseksi sekä tässä opinnäytetyössä myös tuokioiden järjestämisessä käytännön järjestelyn onnistumista. Materiaalipakettiin arvioinnissa kiinnitetään huomio materiaalivalintojen sopivuuteen sekä teknisten taitojen onnistumiseen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 157–158.) Eräs tärkeä arvioinnin osa on arvio opinnäytetyöprosessin raportoinnista ja kieliasusta. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 159.) Palau-

tetta materiaalipaketin tekstin selkeydestä ja johdonmukaisuudesta oli suunniteltu saada kasvattajalta.

Opinnäytetyön arviointia pidän olennaisena osana opinnäytetyöprosessia, joten arviointimenetelmien valitsemisen on käytetty riittävästi aika ja suunniteltu huolella. Aineiston arvioinnissa on päätetty käyttää useampaa arviointimenetelmää; 1. osallistuvaa havainnointia ja oppimispäiväkirja, 2. palautekysely ja 3. arviointikeskustelua. Useamman menetelmän käyttäminen mahdollistaa arvioinnin luotettavuuden. Osallistuva havainnointi soveltuu hyvin toiminnan arviointiin menetelmäksi. Osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan mm. vuorovaikutusta, muistipanojen tekemistä, niiden analyysia ja arviointia. Muistiinpanojen tekeminen toiminnan aikana oli mahdotonta, joten osa havainnoista on mahdollisesti jäänyt muistamatta havaintojen oppimispäiväkirjaan kirjaamisen aikana. Myös omalla teoreettisella käsityksellä aiheesta on vaikutusta siihen, mitä näen ja mitä jää muistiin. Havaintojen kirjaamisen merkitys on siltikin suuri, koska näin havainnot pysyvät muuttumattomina ja niitä voidaan analysoida myöhemmin. (Vilkka & Airaksinen 2003, 18–22.)

Palautelomaketta (liite 3), johon on laadittu avoimet kysymykset annetaan paperillisena tuokiota havainnoivalle kasvattajalle ennen tuokion alkua. Palautelomakkeen kysymyksien laadittaessa on otettava huomioon, että kysymysten on oltava yksinkertaisia, joten vastaajalla ei ollut varaa tulkita ne toisella tavalla. Myös kyselylomakkeen pituutta ja vastaajan käyttämää aikaa lomakkeen täyttämiseen on mietitty tarkkaan. Palautelomakkeen on pyritty tehdä lyhyenä ja napakana. (Valli 2007, 102–104). Toiminnan lopussa käydään reflektivoivaa arviointikeskustelua päiväkodin kasvattajien kanssa, jossa on tarkoitus saada palautetta materiaalipaketista. Keskustelua oli suunniteltu käydä päiväkodin palaverissa, näin kaikilla oli mahdollisuus kertoa oma mielipiteensä toiminnasta ja samalla kuulla työkavereiden mielipiteitä.

4.3 Opi suomea -tuokiot

Opinnäytetyön tekemisen puitteissa sain suunnitella, toteuttaa ja arvioida pienryhmätoiminta maahanmuuttajataustaisille lapsille kielellisen kehityksen tukena. Helsingin päiväkodeissa käy alueen kiertävä suomi toisena kielenä lastentarhaopettaja antamassa ohjeita kaikille kasvattajalle. Kielen oppimista tuetaan arjessa, se ei kuitenkaan aina riitä, mikäli vieraskielinen lapsi vastaa aloittanut hoitoon ja suomen kielen taso on olematon. Pienryhmätoiminnassa on mahdollista ottaa huomioon jokaisen lapsen tarpeet ja tukemiskohteet. Joskus saattaa käydä, että lapsi oppii käyttämään tiettyjä fraaseja tietyissä tilanteissa, mutta sanojen tarkoitus jää tietämättä.

Suunnittelin tuokioita talven ja alkukevään 2011 aikana. Tuokioiden sisältöä olen käynyt useamman kerran läpi sekä tehnyt korjauksia ennen jokaisen tuokioiden toteuttamista edellisellä kerralla tehtyjen havaintojen mukaan. Aiheet, pelit ja laulut oli valittu lasten ikä- ja kielitasoa huomioiden. Olen pitänyt yhteensä seitsemän tuokiokertaa. Tuokioiden aiheet olivat seuraavat: Tutustuminen, Eläimet, Värit ja kasvikset, Ruoka ja astiat, Ihmisen keho, Vaatteet ja Vastakohdat. Tuokiorakennetta pidin tärkeätä pitää toistuvana ja samanlaisena. Lapsi kokee oppimisympäristön turvallisena, kun hän pystyy ennustamaan tulevaa toimintaa. Jokainen tuokiokerta sisälsi alkulaulun, kertauksen, uuden aiheen avaamisen ja rentoutuksen. Tuokion alussa olen myös kertonut lapsille tulevan tuokion sisällöstä. Tuokioiden alku- ja loppuosa olivat samanlaisia kerrasta toiseen.

Toteuttamisessa olen myös pohtinut, miten voisin luoda rauhallisen ja työskentelyyn motivoivan ilmapiirin. Tuokioiden alussa istuimme kaikki piirissä paikka-merkillä ja toivotin lapset tervetulleeksi tuokioille. Alkulaulun aikana jokaisen lapsen piti sanoa tai laulaa olevansa mukana tässä tuokiossa, näin lapsi sopeutui ja sitoutui toimintaan.

Tuokion kielellisessä osassa ensin opettelimme uusia sanoja, toistettiin niitä ääneen yhdessä ja sitten käytimme näitä sanoja leikkeissä. Oppimisen kannalta on tärkeätä, että lapsi toistaa sanoja mahdollisimman monta kertaa, niin että ne

jäävät muistiin. Tavoitteena oli myös oppia käyttämään sanoja erilaisissa konteksteissa.

Jokaisen tuokion lopussa pidimme rentoutumishetken. Lapset jaettiin pareihin ja he saivat pareissa vuorotellen rauhallisen musiikin soidessa silittellä toisiaan höyhenillä. Ensimmäisellä kerralla silittely tuntui lapsista oudolta ja jopa hauskalta, mutta sitten he oppivat rauhoittumaan. Rauhoittaminen tuokion lopussa auttaa lapsia siirtymään toiseen toimintaan.

4.3.1 Tutustuminen ja nukketeatteri

Taulukko 1. Tuokio 1. Tutustuminen ja nukketeatteri

Ohjelma:	Toiminta:
Alkuosio	
1. Nimileikki	1. Ringissä istuen heitettiin palloa vuorotellen jokaiselle, lapsi sanoi oman nimensä. Kaikki yhdessä taputettiin lapsen nimi ja lapsi heitti pallon seuraavalle. Kun nimikierros oli käyty loppuun, heitettiin palloa jollekin ringissä istuvalle ja sanottiin samalla tämän nimi.
2. Laulu "Onko <i>Lapsen Nimi</i> täällä?"	2. Vuorotellen lauloin jokaisen lapsen kohdalla "Onko <i>Lukas</i> täällä?" Lapsi sai joko vastata tai laulaa vastauksen. – "On <i>Lukas</i> täällä".
Kielellinen osio	
3. Tunnustelupussi	3. Kutsuin lapset vuorotellen nostamaan pussista kartongista tehtyjä kukkia. Kukkaan oli kirjoitettu lapsen nimi, lapset saivat tunnistaa oman nimen. Lopussa pussista löytyivät käsinuket Punahilkka ja susi. Kyselin lapsilta mistä sadusta nämä hahmot ovat.
4. Nukketeatteri	4. Esittelin sadun Punahilkka. Lapset istuivat paikkamerkillä esityslavan ympärillä.
5. Keskustelu sadusta	5. Lapset saivat itse kokeilla esittämistä. Kyselin oliko susi pelottava jne. Otin esille neljä kuvaa sadusta ja kehotin lapsia laittamaan kuvat järjestykseen.
Loppuosio	
6. Loppupiiri	6. Istuttiin ringissä, kerroin lapsille kerhon kestosta ja tavoitteista. Yhdessä mietittiin sääntöjä kerholle.
7. Rentoutus	7. Rauhallisen musiikin soidessa, silittelin lattialla makaavia lapsia höyhenillä.

Ensimmäinen tuokio pidettiin 6.4.2011 iltapäivällä klo 14.00–14.40. Tuokioon on osallistunut neljä lasta ja tuokiota havainnoi lastentarhaopettaja. Kerhoon osallistuneiden lasten ikä vaihteli kolmesta kuuteen vuoteen. Ensimmäisen tuokion tavoitteena oli tutustua lapsiin ja luoda turvallinen ilmapiiriin. Tarkoituksena oli myös saada käsitys lasten suomen kielen tasosta. Tuokio sisälsi kaksi laulua, leikin ja nukketeatteriesityksen. Yhdessä lasten kanssa mietittiin myös kerhon sääntöjä.

Lapset pitivät eniten Tunnustelupussi-leikistä sekä nukketeatterista. Tunnustelupussista lapset saivat vuorotellen nostaa paperiset kukat, joissa luki lasten nimet. Nukketeatteriin valitsin Punahilkka-sadun esitettäväksi, koska satu on hyvin tunnettu eri maissa. Lapset pystyivät seuraamaan sadun juonta vaikka eivät olisi ymmärtäneet jokaista sanaa. Ennen nukketeatteria esittelin lapsille sadun hahmoja. Lapset saivat silittellä sutta ja tervehtiä Punahilkkaa. Näytelmän jälkeen isommat lapset innostuivat itse esittämään oman keksimänsä tarinan. Lasten osallisuutta tukien annoin lapsille vähän aikaa esitellä pienemmälle oman sadun. Jotta voisin pysyä sovitussa ajassa, tuokio oli vetävä loppuun asti. Seuraavaksi oli tehtävänä laittaa sadun kuvat järjestykseen, lapset hoitivat sen hienosti.

Tuokion lopussa pidettiin rentoutushetki, lapset makasivat lattialla ja tällä kertaa itse silittelin lapsia höyhenillä. Tuokion sisältö on kuvattu tarkemmin Taulukossa 1.

4.3.2 Eläimet

Taulukko 2. Tuokio 2. Eläimet

Ohjelma:	Toiminta:
Alkuosio	
1. Laulu ”Onko <i>Lapsen Nimi</i> täällä?”	1. Katso taulukko 1
2. Tunnustelupussi (edellisen kerran)	2. Katso taulukko 1. Pussissa on sadun

kertaus)	Punahilkka hahmot.
Kielellinen osio	
3. Tutustuminen eläimiin	3. Pöydällä oli muovisia leikkieläimiä. Jokainen valitsi itselle yhden eläimen. Istuttiin piirissä ja jokainen vuorotellen näytti eläimensä muille. Kysyttiin mikä eläin se on. Sanottiin ääneen yhdessä eläimen nimi ja miten kyseinen eläin äänтелеhtii, halutessaan lapset näyttivät miten kyseinen eläin liikkuu.
4. Kuva-ääni-lotto Maatilan äänet	4. Jokaiselle lapselle jaettiin pelilauta ja 12 pelimerkkiä. Cd-levy laitettiin soimaan ja lapsen oli kuunneltava ääniä ja etsittävä laudalta sopiva sekä laitettava sen päälle merkin.
5. Kim-leikki	5. Nimesin pöydällä olevat 5 leikkieläintä. Lapset sulkivat silmänsä ja yksi eläin poistettiin. Lapset avasivat silmät ja yrittivät muistaa, mikä eläin puuttuu. Ensimmäinen lapsi, joka arvasi oikein, sai seuraavaksi tulla ohjaajan tilalle.
Loppuosio	
6. Keskustelu	6. Istuttiin ringissä ja keskusteltiin, miksi kotieläimiä pidetään, mitä niistä saadaan ja mihin kaikkeen niiden antimia voidaan käyttää esim. maito, munat, villa.
7. Rentoutus	7. Lapset pareittain rauhallisen musiikin soittaessa silittelivät toisiaan höyhenillä. Saatoin lapset omiin ryhmiin.

Toinen tuokio pidettiin 8.4.2011 klo 14.10–14.50. Tällä kerta kaikki kerhoon osallistuneet lapset eli viisi lasta oli paikalla sekä lastenhoitaja. Tuokion tavoitteena oli tutustua metsän- ja kotieläimiin ja niihin liittyvään sanastoon. Opitaan eläinten nimestöä. Kuvailaan ja harjoitellaan päättelyä.

Tuokio pidetään Kirsikoiden kotileikki-huoneessa. Kertaukseen käytettiin tunnustelupussia. Tuokion sisältö on kuvattu tarkemmin Taulukossa 2.

4.3.3 Kasvikset ja värit

Taulukko 3. Tuokio 3. Kasvikset ja värit.

Ohjelma:	Toiminta:
Alkuosio	
1. Laulu ”Onko <i>Lapsen Nimi</i> täällä?”	1. Katso taulukko 1
2. Tunnustelupussi (edellisen kerran kertaus)	2. Katso taulukko 1. Pussissa on viime kerrasta tuttuja eläinhahmoja. Lapset vuorotellen valitsivat pussista yhden eläimen

	ja pyrkivät ottamatta sitä esille tunnistamaan sen. Tarvittaessa autoin lapsia esittämällä apukysymyksiä: "Onko sillä sarvet? Häntä? Pitkät jalat?"
Kielellinen osio	
3. Tutustuminen väreihin	3. Lattialla oli erivärisiä koreja. Jokainen valitsi itselle yhden korin. Istuttiin piirissä ja jokainen vuorotellen näytti korinsa muille. Korin väri nimettiin ja jokainen sai tarkistaa löytyykö tätä väriä hänen vaatteessa.
4. Leikki "Löytää kasvikset"	4. Lapsella oli samat korit, joita käytettiin edellisessä leikissä. Huoneeseen oli levitetty muovikasviksia ja seiniin oli kiinnitetty laminoituja kasvien kuvia. Musiikin soidessa lapset keräsivät koriin samanvärisiä kasviksia. Sitten istutettiin rinkiin ja käytiin kaikki kasvikset läpi.
5. Kim-leikki	5. Katso taulukko 2. Leikissä käytettiin viittä kasvista.
Loppuosio	
6. Keskustelu	6. Ensin annoin lapsille tehtäväksi luokitella kasviksia neljään ryhmään: vihannekset, hedelmät, juurekset ja marjat. Sitten istuttiin ringissä ja tarkasteltiin yhdessä menikö kaikki kasvikset oikeaan paikkaan.
7. Rentoutus	7. Katso taulukko 2.

Tuokio pidettiin 12.4.2011 klo 14.00–14.30. Tuokioon osallistui neljä lasta. Tuokion tavoitteena oli tutustua väreihin ja kasviksiin. Kertaukseen käytettiin tunnustelupussia. Alussa nimettiin värejä. Leikin kautta nimettiin kasviksia ja luokiteltiin kasviksiin liittyvää sanastoa. Tuokion sisältö on kuvattu tarkemmin Taulukossa 3.

4.3.4 Ruoka ja astiat

Taulukko 4. Tuokio 4. Ruoka ja astiat.

Ohjelma:	Toiminta:
Alkuosio	
1. Laulu "Onko <i>Lapsen Nimi</i> täällä?"	1. Katso taulukko 1
2. Tunnustelupussi (edellisen kerran kertaus)	2. Katso taulukko 1. Pussissa on viime kerrasta tuttuja kasviksia.
Kielellinen osio	
3. Nimetään astioita	3. Pöydällä oli oikeita astioita. Käydään läpi ja nimetään.

4. Loru Viikon ruokalista	4. Ringissä istuen kerroin lapsille, että nyt opetetaan ruokaan liittyvä loru. Luin lorun tukikuvia käyttäen. Sitten toistettiin loru yhdessä lasten kanssa.
5. Kim-leikki	5. Katso taulukko 2. Leikissä käytettiin viittä keittiövälinettä.
Loppuosio	
6. Keskustelu	6. Pusissa oli kortteja, kortteihin kirjoitettu ruokaan liittyviä kysymyksiä. Lapset vuorotellen nostavat kortit ja vastaavat kysymyksiin. Ohjaaja ja muut lapset auttavat tarvittaessa.
7. Rentoutus	7. Katso taulukko 2.

Tuokio pidettiin 14.4.2011 klo 14.00–14.30. Tuokioon osallistui viisi lasta ja lastentarhaopettaja. Tuokion tavoitteena oli tutustua päivän eri aterioihin sekä ruokiin ja astioihin. Kertaukseen käytettiin tunnustelupussia. Tuokion sisältö on kuvattu tarkemmin Taulukossa 4.

4.3.5 Ihmisen keho

Taulukko 5. Tuokio 5. Ihmisen keho.

Ohjelma:	Toiminta:
Alkuosio	
1. Laulu ”Onko <i>Lapsen Nimi</i> täällä?”	1. Katso taulukko 1
2. Tunnustelupussi (edellisen kerran kertaus)	2. Katso taulukko 1. Pussissa on viime kerrasta tuttuja leikkiastioita.
Kielellinen osio	
3. Kehosanasto	3. Nimetään keho osia isoa nukkea käyttäen, lapset saavat näyttää vastaava kehon osa itsellä (esim. silmät).
4. Loru Minä	4. Ringissä istuen kerroin lapsille, että nyt opetetaan kehon osiin liittyvä loru. Luin lorun tukikuvia käyttäen. Sitten toistettiin loru yhdessä lasten kanssa.
5. Jumppalaulu (Fröbelin palikat)	5. Kerroin lapsille laulun sanat ja samalla näytin mallia, mitä piti tehdä. Sitten laitoin levyn soittamaan, laulettiin ja jumpattiin yhdessä lasten kanssa.
6. Leikki Kapteeni käskee	6. Ensin ohjaaja kertoo leikin säännöt ja on kapteenin roolissa. Lapset innostuivat myös kokeilemaan kapteenina oloa.
Loppuosio	
7. Keskustelu	7. Yhdessä lasten kanssa mietittiin mitä voi tehdä eri kehon osilla. (esim. käsiä voi ravistaa, taputtaa, vilkuttaa, sekä tehtiin

	näitä liikkeitä yhdessä lasten kanssa).
8. Rentoutus	8. Katso taulukko 2.

Tuokio pidettiin 20.4.2011 klo 14.15–14.45. Tuokioon osallistui viisi lasta. Tällä kertaa kukaan päiväkotihenkilöstöstä ei päässyt seuramaan tuokiota puuttuvan henkilökunnan vuoksi. Tuokion tavoitteena oli oppia tai laajentaa kehosanastoa. Kertaukseen käytettiin tunnustelupussia. Tuokion sisältö on kuvattu tarkemmin Taulukossa 5.

4.3.6 Vaatteet

Taulukko 6. Tuokio 6. Vaatteet.

Ohjelma:	Toiminta:
Alkuosio	
1. Laulu ”Onko <i>Lapsen Nimi</i> täällä?”	1. Katso taulukko 1
2. Jumppalaulu (edellisen tuokion kertaus)	2. Katso taulukko 5.
Kielellinen osio	
3. Vaatesanasto	3. Katsottiin yhdessä lasten kanssa kirja ja keskusteltiin mitä vaatteita laitetaan päälle eri vuodeaikaan.
4. Kim-leikki	4. Katso taulukko 2. Leikissä käytettiin viittä vaatekappaletta.
5. Keskustelu	5. Kehotin lapsia kysymään vuorotellen toisiltaan ”mitä vaatteita sinulla on päälläsi?” Vastaja luetteli kaikki päällä olevat vaatteet, lasta autettiin tarvittaessa.
Loppuosio	
6. Rentoutus	6. Katso taulukko 2.
7. Kunniakirjojen jakaminen	7. Kiitin lapsia osallistumisesta tuokioihin ja jaoin kunniakirjat.

Tuokio pidettiin 4.5.2011 klo 13.45–14.15. Tuokioon osallistui viisi lasta ja lastentarhaopettaja oli seuramaassa tuokiota. Tuokion tavoitteena oli oppia tai laajentaa vaatesanastoa. Kertaukseen tällä kertaa käytettiin Fröbelin palikoiden jumppalaulua. Havaintojen mukaan jumppalaulu oli viime tuokion huippukohtana, joten päätin käyttää sen tällä kertaa kertauksena ja samalla lasten energiapurkuna. Tuokion sisältö on kuvattu tarkemmin Taulukossa 6.

4.4 Tuokioiden arviointi omien havaintojen pohjalta

Lapsia on havainnoitu tuokioiden aikana ja havaintojen pohjalta on tehty muistiinpanoja oppimispäiväkirjaan jokaisen tuokion loputtua. Toiminta on analysoitu havaintojen pohjalta tehtyjen muistiinpanojen avulla. Päiväkirjaan kirjoitetut havainnot mahdollistivat palaamista niihin useampaan kertaan ja pohtimista eri näkökulmista. Haasteena on koettu ryhmätoiminnan vetäminen ja havaintojen tekeminen samanaikaisesti. Näin päätellen, tekemäni havainnot eivät ole täysin kattavia, sillä jotain on voinut jäädä huomaamatta.

Tuokioiden aikana on pyritty luomaan lapsille turvallinen oppimisympäristö. Tutustumiseen lapseen on käytetty yksi tuokiokerta, milloin on myös pyritty saada lapset innostumaan toiminasta. Tuokioiden kerrasta toiseen toistuva järjestys antoi lapsille luotettavuuden tunnetta. Toimintaan osallistuneet lapset olivat maahanmuuttajataustaisia. Pyrin olemaan empaattinen ja toimia tasa-arvoisesti sekä lapsen kulttuurista huomion ottaen. Myös lasten yksilölliset tarpeet on pyritty ottaa huomioon toimintaa suunniteltaessa. Opinnäytetyön tavoitteena ei ollut seurata edistystä lasten kielen oppimisessa, mutta joillakin lasten kohdalla edistystä ei voitu jäädä huomaamatta, vaikka mitään oppimisen edistystä seurantajärjestelmä ei ollut luotu. (Erikainen 2011.)

Toimintaa suunniteltaessa sovimme Karvikan varajohtaja Mira Ylimäen kanssa, että voisin pitää tuokiot päiväkodin jumppasalissa. Ensimmäisen tuokion jälkeen olen joutunut toteamaan, että jumppasali on liian iso tila, joka houkuttelee lapsia tutkimaan uutta ympäristöä. Keskittyminen jumppasalissa oli haastavaa. Näin osan suunnitelluista liikunnallisista harjoitteista olen joutunut jättämään toteuttamatta. Loput tuokiot olen pitänyt ryhmän kotileikkihuoneessa. Huone oli rauhallinen ja sopivankokoinen. Tuokion ajaksi olen peittänyt kaikki lelut huovilla. Huoneessa oli mahdollisuus istua lasten kanssa lattialla eli olla samalla tasolla, mitä pidin hyvin tärkeänä. (Erikainen 2011.)

Aikaisemmissa opinnoissa olen hankkinut tietoja ryhmän ohjaamisesta sekä kokemuksen myötä olen saanut osaamista toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta. Opinnäytetyön puitteissa hankin lisää tietoa ohjaajan hyvistä ominai-

suuksista onnistuneen toiminnan näkökulmasta. Koin nämä tiedot erittäin hyödylliseksi toiminnallista osuutta ajatelleen. Havainnot lasten vireystasoista auttoivat jo ensimmäisen tuokion jälkeen suunnittelemaan tarkemmin seuraavaa tuokiota. Näinkin yksikertainen asia, kun havainnot siitä, keitä lapsista ei kannata laittaa istumaan vierekkäin, vaikuttivat seuraavan kerran toimintaan suotuisasti. (Erikainen 2011.)

Suunnitelmissa oli myös saada suullista palautetta lapsilta, mutta kielen puutteellisen osaamisen vuoksi se jäi toteuttamatta. Mutta havaintojen kautta pystyn arvioimaan järjestämäni toiminnan mielekkyyttä ja hyötyä lapsille. Havainnoinnin kohteena oli lasten osallistuminen toimintaan ja sen kautta voi arvioida käytetyn materiaalin sopivuutta tuokioihin osallistuneelle kohderyhmälle. Arvioin tuokioiden sisältöjä sekä mietin, mitä olisi parempi tehdä eri tavalla. Lasten keskittymisen, jaksamisen ja kiinnostumisentason kautta on arvioitu tuokion sisällön sopivuutta lapsille. Havaintojen mukaan toiminta oli lapsille kiinnostava ja lapset osallistuivat mielellään. Haasteena on koettu suunnitella kielellisesti eritasoisille lapsille sopivaa toimintaa. Hyvänä puolena voi nähdä sen, että tuokioiden aikana lapset, joiden kielitaso oli paremmalla tasolla, antoivat kielenkäyttömallia muille. Näin lapsella oli mahdollisuus oppia myös vertaisilta. Tuokioiden kesto saattoi vaihdella, sillä leikkeihin tai harjoituksiin käytetty aika on riippunut paljon lasten kiinnostaneisuudesta ja jaksamisesta.

Leikkeissä kielellisten taitoja harjoittamisen lisäksi harjoitellaan samalla sosiaalisia taitoja. Ohjeiden kuunteleminen ja oman vuoroon odottaminen on ollut joillekin lapsille vaikeata. Toisaalta se on hyvin ymmärrettävä, että lapsi, joka ei ymmärrä suomea turhautuu helposti eikä jaksa keskittyä toimintaan. Vaikka ryhmään on pyritty valita kielellisesti samantasoisia lapsia, heidän kielitaso vaihteli suuresti. Mielestäni päivähoitossa on vaikeata järjestää pienryhmätoimintaa ja ottaa siihen vain samantasoisia lapsia, vaikka toiminta järjestäisi niin kuin tässä tapauksessa ryhmärajojen yli. Näin toiminta oli suunniteltu niin, että jossain leikissä höytyvät enemmän lapset, joilla perussanasto on jo hallussa ja jossain leikissä he, jotka ovat vasta aloittamassa oppimaan uutta kieltä. Havaintojen mukaan kaikki lapset hyötyivät toiminnasta sekä olivat motivoituneita toimintaan. Esimerkiksi eräs lapsi, joka ison ryhmän edessä ei uskaltanut vastata ky-

symyksiin ääneen, on huomattavasti rohkaistunut puhumaan pienryhmässä, sai siitä onnistumisen kokemusta sekä positiivista palautetta ja myöhemmin ryhmässä huomattiin, että lapsi uskaltaa käyttää kieltä monipuolisemmin kuin ennen. Toisaalta joidenkin lasten liiallinen innostuneisuus häiritsi välillä toimintaa.

Mikäli lapsi ei sitoudu toimintaan ja käyttäytyy häiritsevällä tavalla, sen oli helppoa huomata, mutta hiljaisten lasten sitoutumattomuus toimintaan on vaikeampi havaittavissa. Näin erän lapsen aktiivinen osallistuminen leikkiin oli vähäinen, pohdittaessa on tultu tuloksen, että tämä lapsi olisi hyödyntynyt enemmän yksilöohjauksesta. Toisaalta oppiminen tapahtuu vaikka aktiivinen osallistuminen toiminnan on vähästä, sillä lapsi seuraa ohjaajan ja muiden lasten toimintaa. Sekä on muistettava, että lapsi ymmärtää paljon enemmän kuin hän osaa sanoa. Lapsi, joka ei osaa vastata kysymyksiin oppi toistamalla sanoja ääneen tai mielessä.

4.5 Produktiosta saatu palaute

Toiminnan havainnoitsijana oli kaksi lastentarhaopettajaa ja yksi lastenhoitaja, kerran kuudesta tuokiokerrasta kukaan kasvattajista ei päässyt havainnoida toimintaa. Muina kertoina havainnoitsemassa oli yksi kasvattaja. Kerhokertaa havainnoiva kasvattaja sai palautelomakkeella (liite 3) vastata omin sanoin seuraaviin kysymyksiin:

1. Oliko toiminta lapsille sopiva?
2. Mitä oli hyvää?
3. Mitä voisi tehdä toisella tavalla?
4. Toimintaan liittyviä kehittämissuhteita.

Päiväkodin kasvattajilta saatu palaute on analysoitu ja peilattu omiin havaintoihin. Palautteen mukaan toiminta oli sopiva tuokioihin osallistuneille lapsille. Lomakkeella saaduissa vastauksissa erityisesti kiinnostivat kehittämissuhteet. Yhtenä ehdotuksena oli huomioda, mistä leikistä lapset pitivät eniten ja toistaa niitä seuraavalla kerralla, sillä oppiminen tapahtuu nopeammin leikkimuodossa, koska se on mielekästä lapsille. Kasvattajien mielestä olisi hyvä varata enem-

män aikaa tuokioihin, näin olisi enemmän aikaa huomioida ja toteuttaa lasten tekemiä toimintaehdotuksia. Kaiken kaikkiaan saadun palautteen mukaan kasvattajat pitivät toimintaa onnistuneena.

Kasvattajien mukaan päiväkotiympäristössä toteutuneen kerhon keskeinen vahvuus oli toimiminen lasten luonnollisessa ympäristössä. Tiivis yhteistyö päiväkodin kasvattajien kanssa oli ensiarvoisen tärkeää, jotta tuokioissa harjoittelut asiat siirtyisivät lasten päivittäiseen elämään. Lapset saivat tuntea, että heitä tuetaan kokeilemaan uusia opittuja asioita myös muissa ympäristöissä. Kasvattajan läsnäolo tuokiolla on koettu hyödylliseksi, koska hän sai tietää mitä asioita on harjoiteltu tuokiolla, niin hän sai myös jatkaa esimerkiksi uusien käsitteiden harjoittelemista arkitoiminnoissa. Vaikka muillekin kasvattajalle on jaettu tietoa tuokioiden sisällöstä, mutta läsnäolo tuokiolla antoi konkreetista tietoa opituista asioista. Kasvattajan oli helpompaa järjestää leikit ja vuorovaikutustilanteita, jossa lapset saivat harjoitella opittujen sanojen käyttöä. Palautteen mukaan myös tuokioiden aihealueet on valittu oikein ja ne tukevat lapsen pärjäämistä päiväkotiarjessa.

Palautteen mukaan kerhokertojen sisältö oli erittäin opettavainen ja mielenkiintoinen, kasvattajat kertoivat saavansa myös vinkkejä ja ideoita käytäntöön. Eräs toimintaa seurannut kasvattaja oli huomannut, että esim. substantiivien yhteydessä otetut verbit jäivät mieleen paremmin kuin jos niitä yrittäisi opetella erikseen. Lapset olivat erilaisia oppijana ja erilaisuutta voi pitää rikkautena, sillä se on monipuolistanut ryhmän toimintaa. Kasvattajat pitivät tärkeänä, että jokaista lasta oli pyritty ottamaan huomion yksilönä ja hänen osallistumisesta ryhmään on arvostettu. Positiivista palautetta tuli myös joustavuudestani ohjaajana. Lasten kanssa toimimisessa sen merkitys on suuri, sillä tuokio ei aina etene toivotulla tavalla.

Kasvattajat myös kertoivat, että lapset olivat innostuneena odottaneet seuraava tuokiota. Palautteesta tuli ilmi, että yksi kasvattajista yllättyi, miten hyvin lapset osasivat toimia ryhmänä ja ryhmässä, huomioon ottaen, että ikäjakauma oli suuri. Palautteen mukaan, toiminnan aikana olisin voinut vielä enemmän kan-

nustaa ja kehua lapsia. Seuravilla tuokioilla olen ottanut huomioon edellisten kertojen palautteet. Saadun palautteen ja omien havaintojen pohjalta olen kehittänyt materiaalia ja toimintaa edelleen. Esimerkiksi otin kertauksena edellisestä kerrasta ne asiat josta lapset pitivät eniten tai ne joissa lapset tarvitsivat enemmän harjoitusta.

Tuokiokertojen aihevalintoja olen pohtinut ja kyseenalaistenut opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa. Kuitenkin päädyin siihen, että opinnäytetyön puitteissa nämä aiheet ovat päivähoitoarjessa läheisiä ja olennaisia. Erän palautteen mukaan toivottu tuokion aihe olisi lasten tunteita käsiteltävä sanasto. Lapsen itsensä ja ryhmän jäsenenä toimimisen kannalta on tärkeätä, että lapsi osaisi ilmaista tunteita sanoilla ja tulisi ymmärretyksi ryhmässä. Osan toimintaan osallistuneiden lasten kielitaso oli olematon, joten alussa päätettiin käydä yksikertaisemmat aiheet läpi. Toiminnalle oli tarkoitus saada jatkuvuutta, joten tämä tuotos antaa vain lähtökohdat toiminnan käynnistymiselle.

Lasten vanhemmilta on saatu positiivista palautetta. Vanhemmat kokivat tärkeänä, että lapsille järjestetään kielikerhoa suomen kielen kehittämisen tukemiseksi. Vanhemmat myös halusivat tietää, miten lapsi on toiminut ryhmässä. Kahden lasten vanhemmat kertoivat, että lapset esimerkiksi lauloivat kerhossa opittuja lauluja kotonakin. Sekä kasvattajat, että vanhemmat ovat toivoneet pienryhmätoiminnalle jatkuvuutta.

Ryhmätoiminnasta on tehty kansio, joka sisältää kaiken tarvittavan materiaalin pienryhmätoiminnan tuokioista. Kansiosta löytyy tuokioiden kuvaukset ja toimintaohjeet. Materiaalia arvioitaessa on noussut esille, että kasvattajat toivovat, että materiaalipaketista löytyvät myös tarvittava kuvamateriaali, sillä päiväkotiarjessa ei aina ole resursseja lähteä etsimään niitä esimerkiksi koneelta. Palautetta huomioiden olen lisännyt kuvamateriaalin kansioon. Eräs kasvattajista kertoi materiaalin muistuttavan Kili- eli kieli ja liikunta ryhmäkuntoutusohjelmaa, mikä on suunniteltu kielihäiriöisille lapsille. Siihen verrattuna suunniteltuni on vielä yksikertaisempi ja soveltuu paremmin päiväkotikäisille vasta suomen kielen opettelua aloittaville lapsille. Kasvattajien mukaan materiaalista löytyy käytännön ohjeita sekä se innostaa kokeilemaan niitä käytössä. Arviointikeskustelua

käydessä kerroin, että tämä on vain suuntaa antava käsikirja, mitä voi soveltaa kohderyhmän tarpeiden mukaan ja ohjaajan mielikuvitukselle aina on tilaa.

4.6 Eettinen pohdinta

Opinnäytetyöprosessin aikana työn luotettavuutta ja eettisyyttä on pohdittu eri vaiheessa. Eettisyydellä tässä tarkoitan omaa suhtautumistani koko työhön, toimintaan ja ihmisiin, joita tämä työ koskee. Koko opinnäytetyöprosessin aikana olen kriittisesti arvioinut suunnitelmani sekä vastaanotin palautetta avoimesti. Päiväkodin kasvattajat ja lasten vanhemmat saivat tietoa opinnäytetyöni tarkoituksesta ja tavoitteista. Myös on pyritty pysyä suunnittelussa aikataulussa ja muutoksista tiedostamaan ajoissa.

Saadun palautteen lisäksi toimintaa on arvioitu omien havaintojen perusteella. Useamman havainnoijan toiminnan aikana läsnäolo edistää havaintojen luotettavuutta. Ylös kirjoitetut havainnot ja palautteet pysyivät muuttamattomina ja antoivat mahdollisuuden palata niihin arviointiin eri vaiheessa.

Koska olen toteuttanut produktion toiminnallisen osan samassa paikassa, jossa olen suorittanut harjoittelun, minun ei tarvinnut anoa erillistä lupaa tuokioiden toteuttamiseen alueen varhaiskasvatuspäälliköltä. Olen kuitenkin ennen toiminnan aloittamista pyytänyt lupia lasten vanhemmilta. Lasten vanhemmat saivat paperillisena tiedotteen, jossa kerroin itsestäni ja järjestämäni toiminnasta osana opinnäytetyötäni sekä pyysin lapsille toimintaan osallistumiselle luvan. Päiväkodin kasvattajien mukaan joidenkin vanhempien suomen kielen taito oli puutteellinen, joten laitoin tiedotteet myös venäjäksi, sillä neljällä viidestä lapsista äidinkieli oli venäjä eli sama kuin oma äidinkieleni. (Liite 1 ja 2.) Venäjäksi lasten vanhemmille on myös kerrottu venäjäksi lasten osallistumisesta ja motivoinnista toimintaan, sillä moneen vanhemman suomenkielentaso oli heikko. Yhteinen kieli mielestäni auttoi luomaan luottavuutta järjestämäni toimintaa kohtaan.

5 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessin näen tärkeänä ja erittäin hyödyllisenä ammatillisena kokemuksena. Opinnäytetyöprosessi alkoi kiinnostusten selvittelyllä. Aihepiirin valintaan vaikuttivat omat työkokemukseni lasten ja perheiden parissa, toinen merkittävä seikka oli työn työelämälähtöisyys. Yhteistyökumppania etsiessäni olen ajatellut liittää opinnäytetyön aiheen kielen kehityksen tukemiseen varhaislapsuudessa. Perehtyminen kielellisen kehityksen tukemiseen varhaiskasvatuksessa antaa mahdollisuudet käyttää saatuja tietoja ja taitoja sekä maahanmuuttajataustaisten että kaikkien lasten kielellisen kehityksen tukemisessa. Opinnäytetyöni aihe on työelämälähtöinen ja käytännönläheinen. Aiheesta kirjoitetaan ja puhutaan paljon, joten työn teoriaosuuteen oli haastava vetää rajat, sillä monet asiat näyttävät vaikuttavan kielelliseen kehitykseen. Opinnäytetyön tavoitteiden selvittäminen itselleni pian sai koko prosessin edistymään eteenpäin. Nyt opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa koen saavani työlle asetetut tavoitteet toteutetuksi.

Opinnäytetyöprosessin lopputuloksena on materiaalipaketti, jota voi käyttää työssä päiväkotikäisten maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa päivähoitossa tai kerhoissa. Kasvattajilta saadun palautteen mukaan sekä havainnoinnin perusteella koottu materiaali koetaan sekä käytännöllisenä että hyödyllisenä. Kasvattajat ja vanhemmat kokevat pienryhmässä toteutetun toiminnan tärkeäksi lasten kielellisen kehityksen tukemisen kannalta. Havainnoinnin mukaan myös lapset oppivat asioita nopeammin ja mielellään pienryhmässä leikkiesään. Kasvattajat olivat arvioimassa tuokioita, mutta samalla ovat saaneet malliesimerkin S2-opetuksesta pienryhmässä. Leikit ja harjoitukset olivat varmasti tuttuja kasvattajille, mutta he kertoivat, että ovat saaneet niitä nousemaan uudestaan muistissa. Kasvattajat korostivat, että S2-opetuksen pienryhmässä mallintamista on syytä käydä säännöllisesti uusimassa, sillä päivähoiton henkilöstövaihtuvuus on melko suuri. Alueen S2-lastentarhaopettaja voisi vuosittain käydä päivähoitoyksiköissä mallintamassa niin uusille kuin kokeneillekin kasvattajalle S2-opetusta maahanmuuttajataustaisille lapsille. Päiväkodissa, jossa toteutin opinnäytetyön, olen korostanut pienryhmätoiminnan merkitystä maahan-

muuttajataustaisille lapsille suomen kielen oppimisen kannalta. Näin on noussut esille, miten lapsi hyötyy jo muutaman kerran toteutuneesta pienryhmätoiminnasta, esim. rohkaistuu ilmaisemaan itseään puhumalla. Lapsen saatu tuki vaikuttaa myönteisesti sekä kotoutumiseen että päiväkodissa viihtymiseen.

Kielelliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä tutkitaan paljon ja tutkimuksien mukaan kielen oppimista on hyvä tukea leikkimuodossa vertaisryhmässä, sama osoittaa myös toteuttamani toiminta. Ohjatut leikit ja pelit, leikkilaulut ja kuvalukeminen osoittautuivat mielenkiintoiseksi ja hyödylliseksi maahanmuuttajatausten lasten suomen kielen oppimisen kannalta. Leikkiessä toiset lapset oppivat uusia sanoja ja toiset, jotka hallitsevat perussanastoa, laajentavat sanavarastoaan. Vähän kieltä osaavien maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa on puhuttava selkeästi ja tukena on käytettävä kuvia, mikä edesauttaa ymmärtämistä ja uusien käsitteiden oppimista tuokioilla. Toiminnalle jatkoa ajatelleen olisi hyvä käsitellä muutkin aihealueet tuokioilla.

Opinnäytetyöprosessin aikana olen oppinut toimimaan eettisesti kasvattajatiimin jäsenenä, tuoda osaamien ja omat näkemykset esille sekä perustelemaan niitä. Myös toiminnan reflektointi auttoi kasvamaan asiantuntijana. Teoriamateriaalin perehtyessäni olen saanut vahvan arvopohjan sekä lähtökohdat toimia eettisesti ja oikeudenmukaisesti. Lastentarhaopettajan asiantuntijuus on käytännönläheinen ja muodostuu koulutuksen ja työelämän rajapinnalla. Asiantuntijaksi kasvaminen on elämämittainen prosessi, sillä työssä nousee jatkuvasti uusia haasteita, joihin vaikuttavat myös yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset. Sosiaalialan ammattilaisena on muistettava että ammattitaidon jatkuva kehittäminen ja ylläpitäminen on yhä tärkeä uran alussa kuin myöhemminkin. Opinnäytetyöprosessin myötä sain harjoitella erilaisia työskentelytapoja, joita tulee hallita sosiaalialan ammattilaisena. Tärkeinä näistä näen yhteistyötä kasvattajien ja vanhempien kanssa ja keskeisen luottamuksen rakentamista. Osaaminen tehdä työtä erilaisten ihmisten kanssa on tärkeää sosiaalialan työntekijän piirre. Lastentarhaopettajana toimiessa on hyvä pitää mielessä, että työn tulokset näkyvät heti ja myös myöhemmin tulevaisuudessa. Kaikessa tilanteissa lastentarhaopettaja toimi mallina lapsille.

Opinnäytetyöprosessin alussa olen laatinut työlle aikataulun, mutta aikataulussa pysyminen epäonnistui. Mietin, että jos tekisimme opinnäytetyön parityönä, olisimme antaneet toisillenne vertaistukea ja olisimme saaneet työn valmiiksi ajoissa. Myös jotain asioita mahdollisesti tulisi mietittyä monipuolisemmin, kun nyt, kun tein sen yksin. Jatkuvan palautteen saaminen, on se mitä olisin kaivannut lisää. Opinnäytetyöni valmistuminen on pitkittynyt, mutta lisääntyneen työkokemuksen myötä toimintaa voi arvioida monipuolisemmin. Opinnäytetyön kautta olen saanut antoisaa kokemusta, jota voin käyttää työelämässäkin. Se on ennestään kehittänyt valmiuksiani toimia päivähoitossa kasvattajatiimin jäsenenä. Perehtymällä monipuoliseen lähdemateriaalin opin löytämään toiminnalle teoreettiset perusteet. Saatuja tietoja ja menetelmiä voi käyttää sekä maahanmuuttajataustaisten, että muiden lasten kanssa, kun on tavoitteena kielellisen kehityksen tukeminen. Työlläni pyrin osoittamaan alan tietojen ja taitojen hallintaa sekä kykyä yhdistää niitä käytännössä. Opinnäytetyön myötä sain mahdollisuuden nähdä ja pohtia, miten teoria ja käytäntö kohtaavat, tukevat ja täydensivät toisiaan. Lastentarhaopettajan asiantuntemus kasvaa kokemuksen myötä, mutta ilman vahvaa teoriapohjakaan se ei ole mahdollista. Käytännöstä saadun kokemuksen myötä oppii luottamaan omiin ammattilaistaitoihin ohjaajana ja kasvattajana. Sekä olen oppinut, ettei päivähoitossa kannatta odottaa ihannetilannetta esimerkiksi jonkun asian toteutumiseksi, vaan toimia joustavasti ja soveltaa asiat tilanteen mukaiseksi.

Päivähoitossa järjestämäni toiminta sai minua ymmärtämään tiimitaitojen merkityksen. Tiimissä kasvattajien näkemykset asioista voivat erota toisistaan. Omien näkemysten jakaminen toisille auttaa työkavereita ymmärtämään ajattelumaailmaasi. Mikäli jostain asiasta ollaan eri mieltä, toisen saaminen oman kantansa taakse vaatii hyviä perusteluja, aikaa ja kärsivällisyyttä, eikä se silti aina onnistu. Yhteistyötaidot auttavat toimimaan tiimissä ja vaikuttavat myönteisesti työyhteisön ilmapiiriin ja sitä kautta asiakkaisiin eli perheisiin. Tiimityön tärkeitä ominaisuuksia ovat toisten kuunteleminen ja kunnioittaminen.

Maahanmuuttajataustallani on ollut tietysti vaikutusta työhön. Etuna voi nähdä se, että sain hyödyntää omat kokemukset suomen kielen oppijana opinnäytetyön suunnittelussa. Opinnäytetyön myötä vahvistui kiinnostukseni toimia lasten-

tarhaopettajana ja nosta esille maahanmuuttajataustaisten lasten tarpeet päivä-
hoidossa.

LÄHTEET

- Adenius-Jokivuori, Merja 2004. Kielen ja kommunikaation kehityksen tukeminen. Teoksessa Pihlaja, Päivi & Viitala, Riitta (toim.) Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. Helsinki: WSOY, 201–210.
- Ahonen, Timo; Aro, Tuija & Siiskonen, Tiina 2001. Sanat sekaisin? Kielelliset oppimisvaikeudet ja opetus kouluiässä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Aro, Tuija 2003. Diagnoosista kuntosukseen. Teoksessa Siiskonen, Tiina; Aro, Tuija; Ahonen, Timo & Ketonen, Ritva (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 144–162.
- Erikainen, Veronika 2011. Monikulttuurisuus-opintokokonaisuuden –harjoittelun oppimispäiväkirja.
- Gyekye, Marjaana; Kurki, Riikka & Muukkonen, Minna 2009. Avainsanoja: S2 opettajan opas. Helsinki: Tammi.
- Gyekye, Marjaana; Kurki, Riikka; Lounela, Marjut; Ronsi, Marketta, Sakko, Susanna & Linna, Hanna 2005. Helsingin kaupungin päivähoidon suomi toisena kielenä (S2) – suunnitelma. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2005:12.
- Hakamo, Maija-Leena 2011. Puhekuplia: lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden keittäminen. Helsinki: Lasten keskus.
- Halme, Katjamaria & Vataja, Anita 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.
- Halme, Katjamaria 2010. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa Nurmilaako & Välimäki (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 86–102.
- Järvi, Iina 2008. Pääkaupunkiseudun toimintamalli. Teoksessa Jauhola, Heli (toim.) Monikulttuurinen varhaiskasvatus. Helsinki: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA MONIKU-hanke, 3-31.
- Karppinen, Tintti 2003. Leikit, pelit ja draama suomen kielen oppimisessa. Teoksessa Mela, Marjo & Mikkonen, Pirjo (toim.) Suomi kakkonen

- Opas opettajille. Jyväskylä: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 34–62.
- Karvonen, Pirkko 2009. Tarinan kertojat: iloa ja leikkiä kieleen, liikkumiseen ja laskemiseen. Helsinki: Keski-Suomen erilaiset oppijat.
- Kunnari, Sari & Savinainen-Makkonen, Tuula (toim.) 2004. Mistä on pienten sanat tehty: lasten äänteellinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Launonen, Kaisa; Heimo, Helena & Tykkyläinen, Tuula 2002. Kielen kehitys ja oppimisvalmiudet: arviointi ja kuntoutus. Helsinki: Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistys.
- Leskinen, Eija 2009. Ryhmä toimimaan! Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Loukusa, Soile; Kunnari, Sari & Vedenkannas, Ulla 2011. Pragmaattisen kehityksen taustatekijöitä. Teoksessa Loukusa, Soile & Paavola, Leila (toim.). Lapset kieltä käyttämässä. Pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt. Jyväskylä: PS-kustannus, 25–42.
- Lyytinen, Paula & Lautamo, Tiina 2003. Leikki. Teoksessa Siiskonen, Tiina; Aro, Tuija; Ahonen, Timo & Ketonen, Ritva (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 199–219.
- Lyytinen, Paula 2003. Kielen kehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa Siiskonen, Tiina; Aro, Tuija; Ahonen, Timo & Ketonen, Ritva (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 48–68.
- Matilainen, Kaija 2002. Bright start – ohjelma ja sen teoreettiset perusteet lapsen kielen kehittämisessä. Teoksessa Launonen, Kaisa; Heimo, Helena & Tykkyläinen, Tuula (toim.). Kielen kehitys ja oppimisvalmiudet: arviointi ja kuntoutus. Helsinki: Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistys, 7–16.
- Nissilä, Leena; Martin, Maisa; Vaarala, Heidi & Kuukka, Ilona 2006. Saako olla suomea? Opas suomi toisena kielenä – opetukseen. Helsinki: Opetushallitus.
- Paavola, Heini & Talib, Mirja-Tytti 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Pitkänen, Kristiina; Dulfa, Mia; Harju, Leena; Latva, Tarja & Taittonen, Leila 2001. Vieraat kielet. Teoksessa Ahonen, Timo; Siiskonen, Tiina & Aro, Tuija (toim.) Sanat sekaisin? Kielelliset oppimisvaikeudet ja opetus kouluiässä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pollari, Jorma & Koppinen, Marja-Leena 2000. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pollari, Jorma & Koppinen, Marja-Leena 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Päiväkoti Karvikan varhaiskasvatussuunnitelma 2007. Viitattu 10.3.2011.
<http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/c81aad804a175f79be64fe3d8d1d4668/Pk+Karvikan+vasu121108.pdf?MOD=AJPERES>
- Saari, Eija 2001. Nukke-teatterin taikaa: - ilmaisun mahdollisuudet lasten ja nuorten parissa. Helsinki: Terveys.
- Suvanto, Anne & Mäkinen, Leena 2011. Lasten kerrontataitojen kehitys. Teoksessa Loukusa, Soile & Paavola, Leila (toim.). Lapset kieltä käyttämässä. Pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt. Jyväskylä: PS-kustannus, 63–82.
- Tilastokeskus 2011. Kieli, iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain 1990 – 2010. Viitattu 5.5.2011. <http://www.stat.fi/til/vaerak/tie.html> Tilastot >> Julkistukset >> Suomen väestö 2008 >> Kieli, iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain 1990 – 2010.
- Valli, Raine 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistokeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Helsinki: Stakes.
- Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen oppinäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Ylimäki, Mira 2011. Päiväkoti Karvika varajohtajan haastattelu 15.3.2011.

LIITE 1: Lasten vanhempien luvat

Hyvät vanhemmat!

Opiskelen Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosionomiksi ja järjestän Suomi toisena kielenä tuokioita lapsille päiväkotikäytössä 1.4-10.5.2011, joka on osa opinnäytetyötäni.

Tuokiot on tarkoitettu 3-6-vuotiaille lapsille, jolla suomi ei ole äidinkieli. Tuokioiden tavoitteena on tukea suomen kielen kehitystä. Valitsen sisällöt lapselle tärkeistä ja läheisistä aiheista. Tuokiot pidetään keskiviikkoisin ja perjantaisin klo 14.00 - 14.30 yhteensä 6 kertaa. Tuokion kesto on noin 30 min.

Annan lapselle luvan osallistua tuokioihin/toimintaan.

Lapsen nimi
Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys
Päiväys

Ystävällisin terveisin,

Veronika Erikainen

veronika.erikainen@student.diak.fi

LIITE 2: Lasten vanhempien luvat (venäjä)

Уважаемые родители!

Я студентка последнего курса Политехнического Университета Диакониа. Моя дипломная работа посвящена поддержке финского языка у детей.

В связи с дипломной работой, планирую, проведение занятий финского языка для детей, для которых финский язык не является родным языком.

Начало занятий запланировано с 1.4.

Всего семь занятий продолжительностью по 30 минут. Занятия будут проводиться в игровой форме с учётом интересов детей.

Я согласен / согласна, чтобы мой ребёнок принял участие в занятиях.

Имя ребёнка
Имя и фамилия родителя
Дата и подпись

С уважением, Вероника Эрикайнен
veronika.erikainen@student.diak.fi

LIITE 3: Palautelomake

Palautelomake

Olen Diakonia – ammattikorkeakoulun sosionomi -opiskelija. Tuokiot ovat osa opinnäytetyötäni. Olen kiinnostunut mielipiteistäsi kieli-tuokioideni toiminnasta. Pyydän ystävällisesti täyttää ja palauttaa sen lomakkeen minulle.

Kiitos yhteistyöstä!

T: Veronika Erikainen

Tuokion päivämäärä

Oliko toiminta lapsille sopiva?

Mitä oli hyvää?

Mitä voisi tehdä toisella tavalla?

Toimintaan liittyviä kehittämissuhteita

LIITE 4: Opi suomea. Kielituokioita päiväkotikäisille maahanmuuttajataustaisille lapsille

OPI SUOMEA

Kielituokioita päiväkotikäisille
maahanmuuttajataustaisille lapsille

Johdanto

Käsillä oleva materiaalipaketti on opas päiväkotikäisten maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa työtä tekeville kasvattajille. *Opi suomea* -materiaalipaketti sisältää kielenkehitystä tukevia leikkejä, pelejä ja lauluja. Kielenkehitystä tukevien tuokioiden avulla voidaan sekä opettaa lapsille perussanastoa että laajentaa sanavarastoa. Kielen oppiminen luo perustaa maahanmuuttajalasten kotoutumiselle ja mahdollistaa vuorovaikutusta vertaisten kanssa. Kielenkehityksen kannalta toimivia ja lapselle mieluisia toimintatapoja ovat laulaminen ja leikkiminen. Kasvattajan on muistettava, että lapselle, joka ei osaa kieltä tai osaa vähän, puhutaan lyhyin lausein ja kommunikoinnin tukena käytetään kuvia. Papunetistä otettuja kuvia on tuokiokuvauksien liitteenä. Niitä voi käyttää esimerkiksi isompien lasten kanssa tai kun oikeita esineitä tai tarvikkeita ei ole käytettävissä.

Tuokioiden onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä ovat mm. ohjaajan osaaminen ja luottamus omiin taitoihin, turvallinen ja kannustava oppimisympäristö sekä materiaalin sopivuus kohderyhmälle. Turvallisen ilmapiiriin luomiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Toiminnan toistuvuus ja ennustettavuus luovat lapsille turvallisuuden tunnetta. Ohjaajan on myös hyvä varata aikaa lasten omille ehdotuksille. Ohjaajan innokas asenne saa myös lapset innostumaan toiminnasta. Lasten pitää saada myös kehumista ja kannustusta osallistumisesta ja onnistumisista.

Tuokiomateriaalipaketti on tarkoitettu 3–6-vuotiaille lapsille. Tuokiot ovat helposti muokattavissa esimerkiksi lasten kielitason mukaan. Toivon tämän materiaalipaketin auttavan kasvattajaa kielenkehitystä tukevien tuokioiden suunnittelussa ja toteuttamisessa. Antoisia hetkiä toivottaen

Helsingissä 11/2012.

Veronika Erikainen

Kielenkehitystä tukevien tuokioiden rakenne

Jokaisen tuokion kesto on noin 30 minuuttia. Päiväkoti-ikäisten 3–6-vuotiaiden lasten osallistuminen yli puolituntia kestäväan ohjattuun tuokioon olisi raskasta. Lapsella on turvallinen olo, kun hän pystyy ennakoimaan tulevaa toimintaa. Näin tuokiorakenne on tärkeätä pitää toistuvana ja samanlaisena. Jokainen kerta sisältää alkulaulun, kertauksen, uuden aiheen avaamisen ja rentoutuksen.

Aloitus: Tuokion alussa istutaan piirissä paikkamerkeillä. Oman paikan rajaaminen on tärkeää lapsen keskittymisen kannalta. Alussa lauletaan alkulaulu. Alkulauluksi on valittu ”Onko lapsi täällä?” – laulu, jossa tavutetaan oman nimen taputtamalla. Näin lapsi saa henkilökohtaista huomiota, tuntee itseänsä tervetulleeksi ja rohkaistuu sanomaan ensin vaikka vain oman nimensä. Tuokion alussa kerrotaan myös lapsille tulevan tuokion sisällöstä.

Kertaus: Edellisen kerran sanastoa muistellaan tunnustelupussia käyttäen. Lapset vuorotellen nostavat pussista kuvakortteja tai esineitä.

Toiminnallinen ja kielellinen osuus: Tuokion varsinaisessa osassa opetellaan uutta sanastoa, leikitään ja pelataan. Tarkoituksena on mahdollisen monipuolisesti käsitellä uusia käsitteitä. Lorut ovat hyvä keino innostaa lapsia toistamaan sanoja useita kertoja.

Lopetus: Lopussa taas istutaan piirissä ja keskustellaan tuokion aiheesta. Rauhoittaminen on olennainen osa tuokiota. Lapset rentoutuvat makaamalla lattialla ja rauhallisen musiikin soidessa lapset pareittain silittävät toisiaan höyhenellä tai silkkihuivilla. Lopussa lapsia kiitetään osallistumisesta. Tuokiotilasta voi poistua hausalla tavalla (esim. liikumalla kuin joku elän).

1. Tuokio: Tutustuminen ja nukketatteri

Tuokion tavoitteet:

- tutustuminen lapsiin ja ryhmäytyminen
- motivoivan oppimisympäristön luominen

Tarvikkeet:

- pallo
- tunnustelupussi
- nukketatterilava ja käsinuket
- kartonkikukat
- cd-soitin
- sadun kuvat
- höyhenet, hierontapallot tai silkkihuivit
- jumppamatot

Toimintavaihe:

Aloitus: Toivotetaan lapset tervetulleiksi mukaan tuokioon. Ohjaaja kertoo tuokion ohjelmasta. Tutustutaan Nimileikin avulla. Ohjaaja aloittaa sanomalla oman nimensä ja vierittää pallon lapselle, lapsi sanoo oman nimensä ja vierittää pallon seuraavalle. Kun nimikierrros on käyty loppuun, vieritetään pallon jollekin ringissä istuvalle ja sanotaan ”Vieritän pallon *Veetille*”.

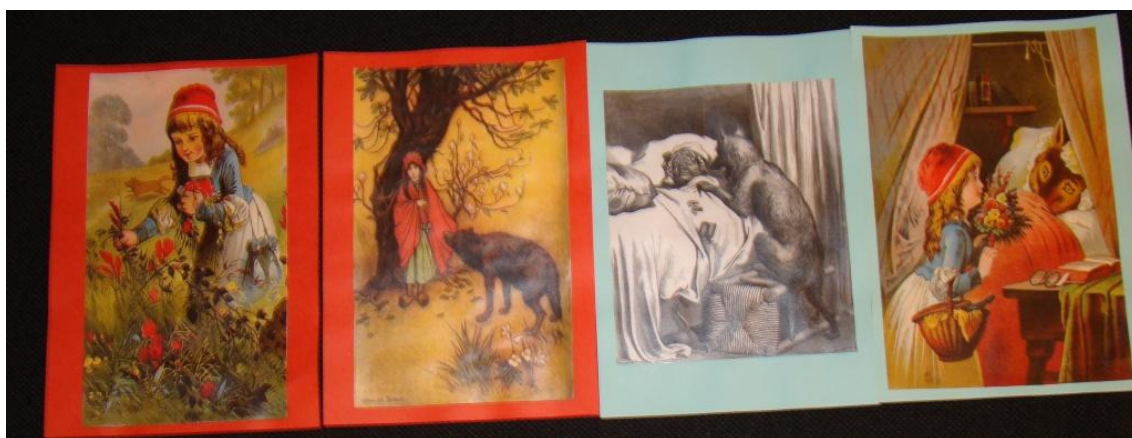
Tuokio jatkuu Onko *Lapsen nimi* täällä? – laululla. Laulussa tavutetaan oma nimi taputtamalla.

Kielellinen osuus: Istutaan piirissä. Ohjaaja kehottaa lapsia tulemaan vuorotellen katsomaan, mitä löytyy tunnustelupussista. Pussissa on käsinuket Punahilkka, Punahilkan äiti, mummo ja susi. Kun kaikki sadun hahmot ovat esillä, ohjaaja kysyy lapsilta, mistä sadusta nämä hahmot ovat. Sitten ohjaaja kertoo esittävänsä Punahilkan nukketatterina.

Nukketeatteriesityksen jälkeen lapset saavat tulla tutustumaan sadun hahmoihin. Punahilkka voi kysyä lapsen nimen, sutta voi silittää jne. Ohjaaja ottaa esille muutamian kuvan sadusta ja kehottaa lapsia laittamaan ne oikeaan järjestykseen. Samalla keskustellaan, mitä on kuvissa, mietitään yhdessä, mitä tapahtui ensin ja mitä tapahtui myöhemmin.

Lopetus: Lopussa taas istutaan piirissä. Ohjaajalla on tunnustelupussi. Hän nostaa pussista yksi kerrallaan kartongista tehdyn kukan, johon on kirjoitettu lapsen nimi. Lapset yrittävät tunnistaa oman nimen. Kukat ovat erivärisiä, joten samalla käydään värejä läpi.

Ohjaaja kertoo, että nyt on rentoutuksen aika ja laittaa soittamaan rauhallista musiikkia. Hän kehottaa lapsia menemään makaamaan vatsalleen matoille ja laittamaan silmät kiinni. Musiikin soidessa ohjaaja hieroo kevyesti lasten selkiä hieron-
tapallolla. Lopussa lapsia kiitetään osallistumisesta.

2. Tuokio: Eläimet

Tuokion tavoitteet:

- tutustutaan metsän- ja kotieläimiin janihin liittyvään sanastoon
- kuvaillaan ja harjoitellaan päättelyä

Tarvikkeet:

- tunnustelupussi
- käsinuket
- cd-soitin
- muoviset leikkieläimet
- Kuva-ääni-lotto maatilan äänet
- höyhenet, hierontapallot tai silkkihuivit

Toimintavaihe:

Aloitus ja kertaus: Toivotetaan lapset tervetulleiksi mukaan tuokioon. Alussa lauletaan Nimilaulun (*Onko Lapsen nimi täällä?*). Alkulaulun jälkeen kysytään lapsilta, mitä tehtiin edellisellä kerralla, sitten otetaan esille tunnustelupussi. Lapset vuorotellen laittavat käden pussiin ja ottamatta esille yrittävät tunnistaa eläinhahmon ja vasta sitten nostavat hahmon esille.

Kielellinen osuus: Lattialla on muoviset metsä- ja maatilaleikkieläimet. Eläinten valinta riippuu lasten kielitasosta, mukana voivat olla tavallisia ja harvinaisempia eläimiä. Lapset valitsevat itselleen yhden eläimen. Istutaan piirissä ja jokainen vuorotellen näyttää eläimensä muille. Kysytään, mikä eläin se on, miten kyseinen eläin äänтелеhtii sekä näytetään, miten kyseinen eläin liikkuu. Toistetaan eläimen nimi yhdessä ääneen muutaman kerran. Mikäli lapset eivät tiedä eläimen nimeä, miten se äänтелеhtii tai liikkuu, autetaan heitä.

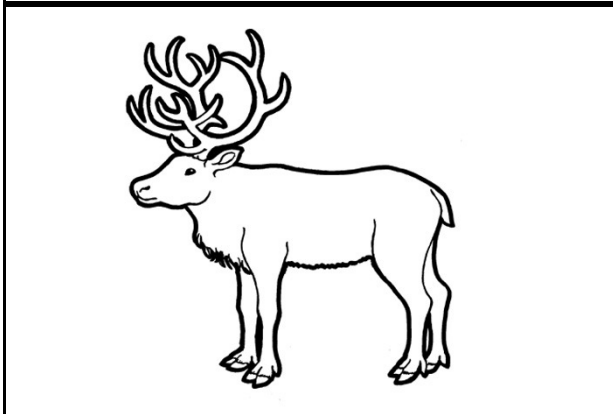
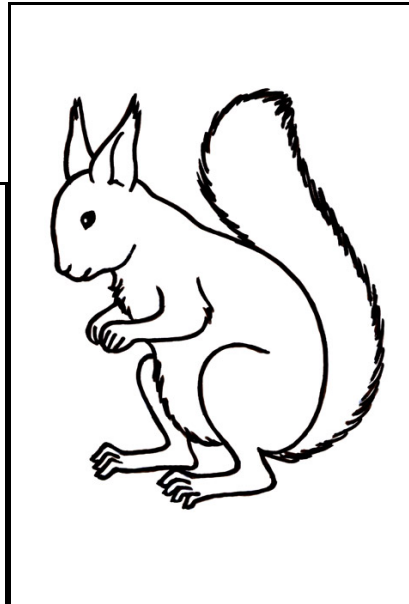
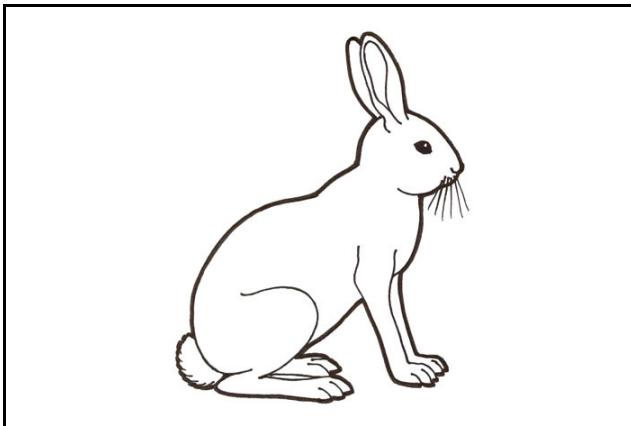
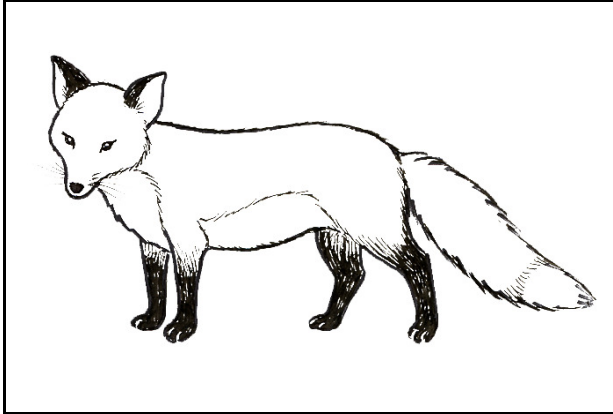
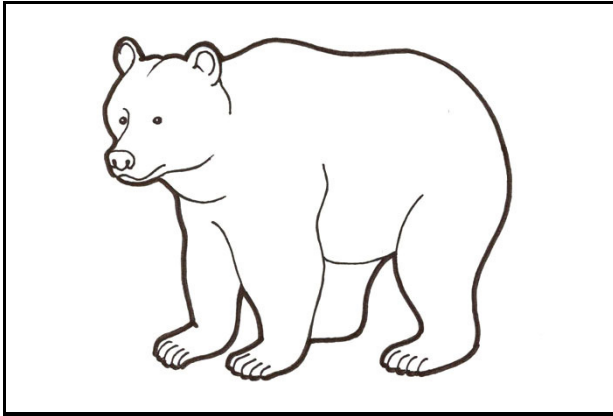
Seuraavaksi pelataan Kuva-ääni-lottoa. Jokaiselle lapselle jaetaan pelilauta ja 12 pelimerkkiä. Pelissä on yhteensä 12 erilaista ääntä sattumanvaraisessa järjestyk-

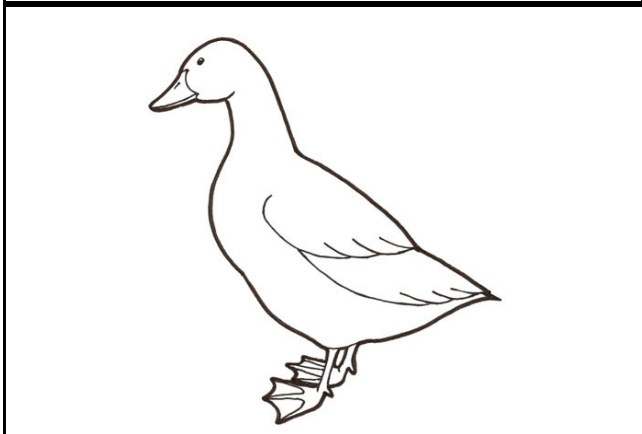
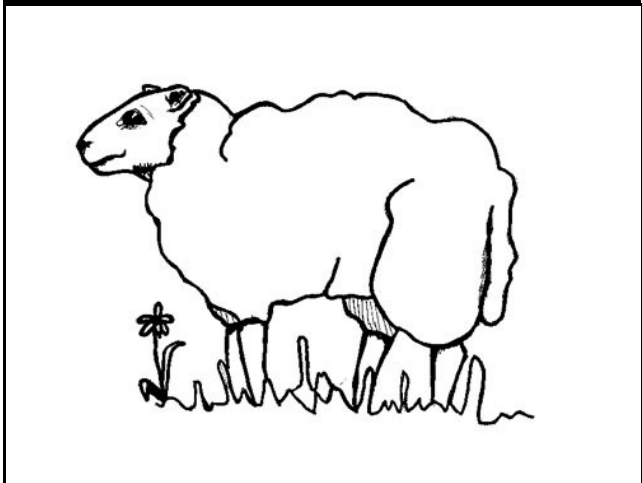
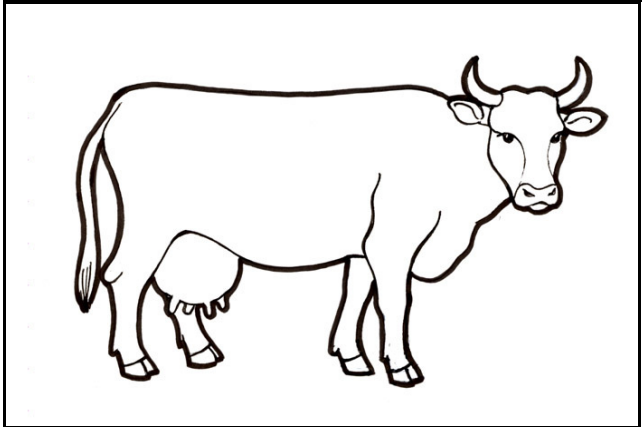
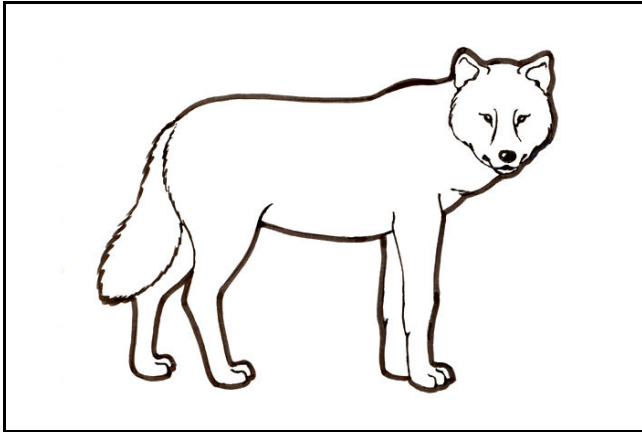
sessä. Lapsen on kuunneltava ääntä ja etsittävä pelilaudasta sopiva eläin sekä laitettava sen päälle pelimerkki. Peli kehittää lapsen kuulon erottelun taitoja, aktiivista kuuntelua ja keskittymiskykyä.

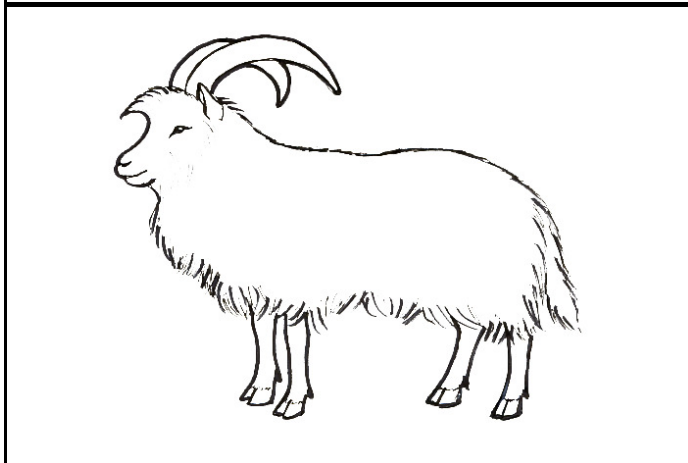
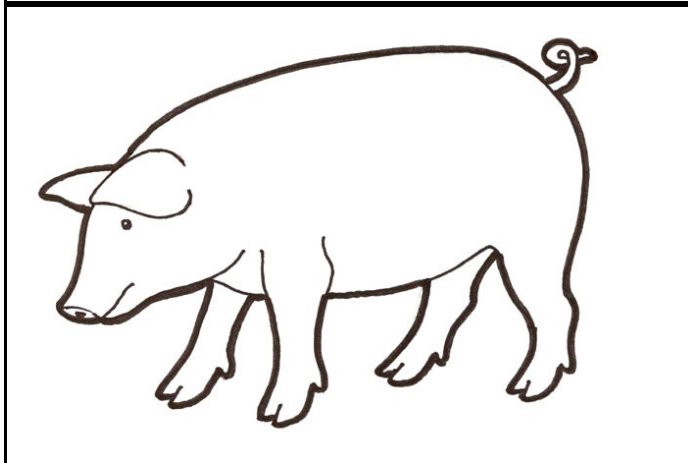
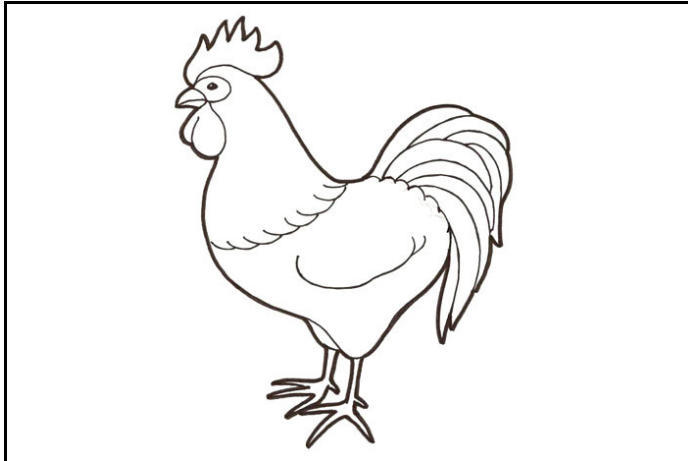
Seuraavaksi otetaan Kim-leikki. Ohjaaja laittaa esille 5 eläintä ja nimeää ne. Lapset sulkevat silmänsä ja yksi eläin poistetaan. Lapset avaavat silmät ja yrittävät muistaa, mikä eläin puuttuu. Oikean vastauksen antava lapsi saa tulla seuraavaksi ohjaamaan leikkiä.

Lopetus: Lopussa taas istutaan piirissä. Esillä on maatilan eläimet. Keskustellaan, miksi kotieläimiä pidetään. Mitä niistä saadaan ja mihin kaikkeen niiden antimia voidaan käyttää esim. maito, munat, villa.

Seuraavaksi on rentoutus. Lapset jaetaan pareiksi. Rauhallisen musiikin soidessa toinen lapsista menee vatsalleen makuulle ja toinen silittää kaverin selkää silkkihuivilla. Minuutin kuluttua vaihdetaan. Lopussa lapsia kiitetään osallistumisesta.

3. Tuokio: Kasvikset ja värit.

Tuokion tavoitteet:

- Tutustutaan väreihin ja kasviksiin.
- Luokitellaan kasviksiin liittyvää sanastoa

Tarvikkeet:

- tunnustelupussi
- cd-soitin
- muoviset leikkieläimet tai eläinkortit
- höyhenet, hierontapallot tai silkkihuivit
- muoviset leikkikasvikset tai kasvisten kuvat
- eriväriset korit/kartongit

Toimintavaihe:

Aloitust ja kertaus: Toivotetaan lapset tervetulleeksi mukaan. Aloitetaan laulamalla Nimilaulun (Onko *Lapsen nimi* täällä?). Alkulaulun jälkeen muistellaan edellisen tuokion aihetta. Otetaan esille tunnustelupussi, pussissa leikkieläimet. Lapset vuorotellen laittavat käden pussiin ja ottamatta eläintä esille yrittävät tunnistaa sen. Ohjaaja tarvittaessa auttaa esittämällä apukysymyksiä (esim. Onko sillä pitkät korvat? Sarvet? Häntä?). Lapsi nimeää tunnustelemansa eläimen ja ottaa esineen pois pussista. Tarkistetaan oliko nimetty eläin oikea. Lopuksi lapset tulevat laittamaan eläimet takaisin pussiin ohjaajan antaman ohjeen mukaan. Esimerkiksi: "Laita pussiin karhu."

Kielellinen osuus: Uuden aiheen käsitteleminen aloitetaan tutustumalla väreihin. Lattialla on eriväriset korit. Värit eivät saa toistua. Jokainen valitsee itselleen yhden korin. Lapset ja ohjaaja istuvat ringiin. Ohjaaja aloittaa sanomalla, näyttämällä ja nimeämällä oman korin ja yhdessä etsitään kenen vaatteessa on tätä väriä. Lapset näyttävät omat korit ja käydään kaikki värit läpi. Vaihtoehtoisesti voi käyttää

erivärisiä kartonkeja, joihin myöhemmin lapset voivat sinitarralla kiinnittää kasviksien kuvat.

Seuraavaksi on Sadonkorjuu-leikki. Lapsella on heidän valitsemansa eriväriset korit. Huoneeseen on levitetty muovikasviksia ja seiiniin on kiinnitetty laminoituja kasviksien kuvia. Ohjaaja kehottaa lapsia musiikin soidessa keräämään oman korin värisiä kasviksia koriin. Kun kaikki kasvikset on kerätty, tarkistetaan, että kaikki kasvikset ovat oikeissa koreissa. Kasvikset nimetään yhdessä ääneen.

Kysytään, mitä lauluja vihanneksista lapset tietävät. Laitetaan kerran soimaan CD:ltä ”Popsi popsi porkkanaa”-laulu. Sen jälkeen lauletaan yhdessä lasten kanssa.

Popsi popsi porkkanaa

Popsi, popsi porkkanaa, hampaita se vahvistaa.

Nami nami nami nami porkkanaa, hampaita se vahvistaa.

Haukkaa, haukkaa hedelmää, omenaa tai päärynää.

Nami nami nami nami hedelmää, omenaa tai päärynää.

Maista, maista mansikkaa, sitä ei voi vastustaa.

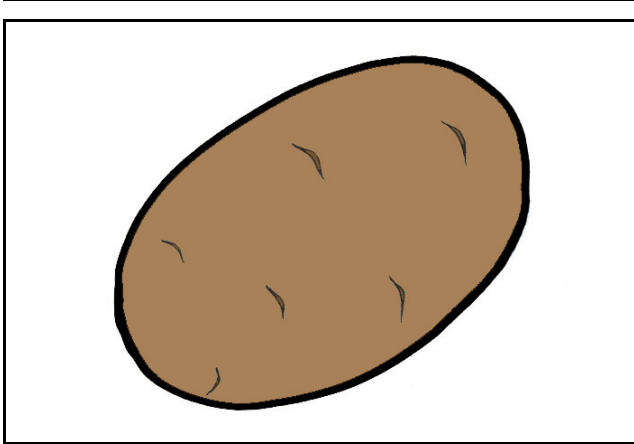
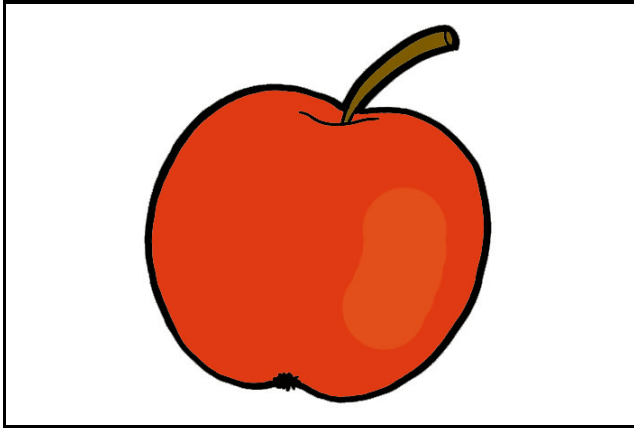
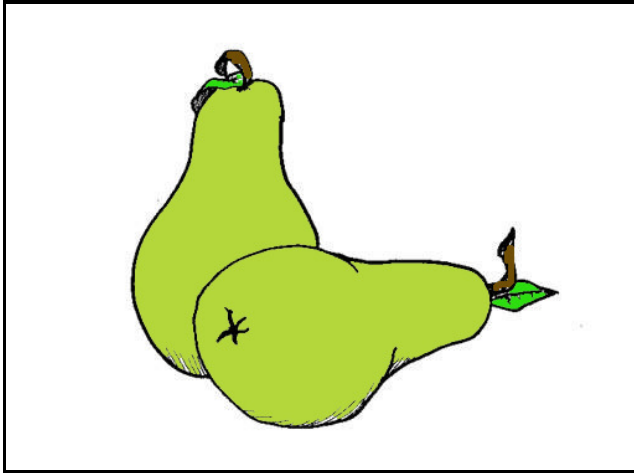
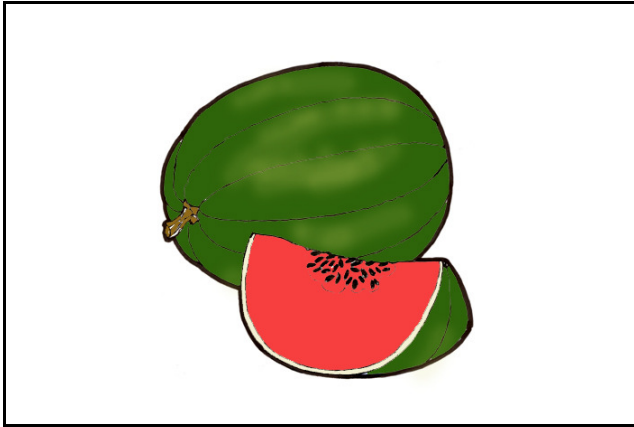
Nami nami nami nami mansikkaa, sitä ei voi vastustaa.

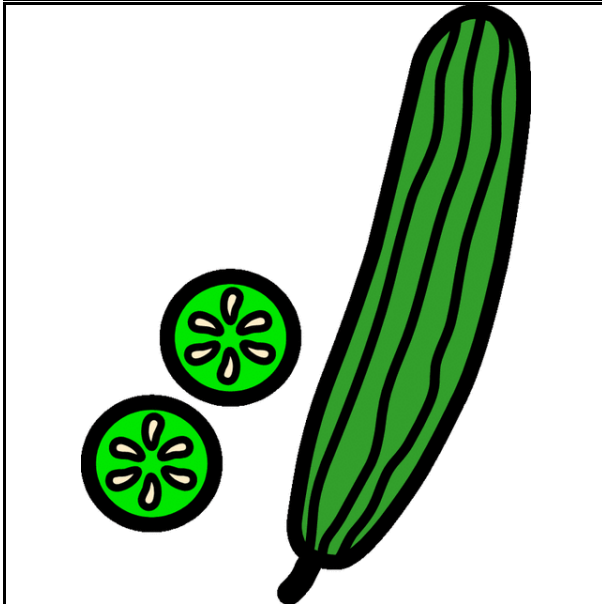
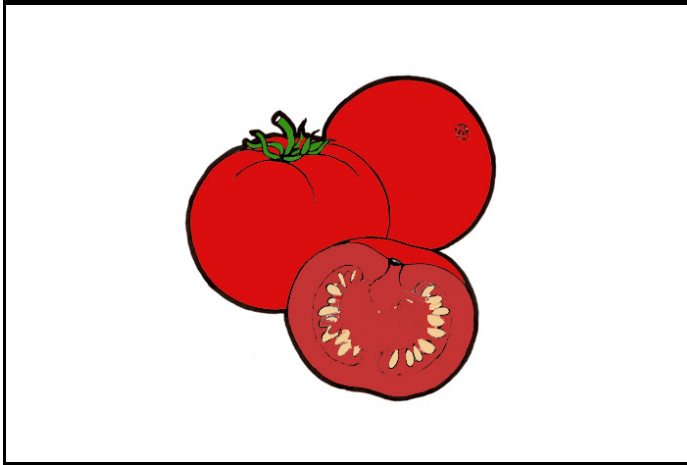
Popsi, popsi porkkanaa, maista, maista mansikkaa.

Haukkaa, haukkaa hedelmää, vitamiinit sulle jää.

Lopetus: Lopussa taas istutaan piirissä. Esillä on kaikki kasvikset. Kehotetaan lapsia lajittelemaan niitä juureksiin, vihanneksiin, hedelmiin ja marjoihin.

Seuraavaksi on rentoutuksen aika. Lapset jaetaan pareihin. Rauhallisen musiikin soidessa toinen lapsista menee vatsalleen makuulle ja toinen silittää kaverin selkää höyhenillä. Minuutin kuluttua vaihdetaan. Lopussa lapsia kiitetään osallistumisesta.

4. Tuokio. Ruoka ja astiat

Tuokion tavoitteet:

- Tutustutaan päivän eri aterioihin
- Nimetään erilaisia ruokia ja astioita

Tarvikkeet:

- tunnustelupussi
- cd-soitin ja CD
- höyhenet, hierontapallot tai silkkihuivit
- muoviset leikkikasvikset ja/ tai kasvisten kuvat
- leikkikeittiövälineet

Toimintavaiheet:

Aloitus ja kertaus: Toivotetaan lapset tervetulleiksi. Aloitetaan Nimilaulusta (Onko *Lapsen nimi* täällä?). Alkulaulun jälkeen muistellaan edellisen tuokion aihetta. Otetaan esille tunnustelupussi, pussissa leikkikasvikset. Lapset vuorotellen laittavat käden pussiin ja ottamatta kasvista esille yrittävät tunnistaa sen. Lapsi nimeää tunnustelemansa kasviksen ja ottaa sen pois pussista. Tarkistetaan oliko kasvis nimetty oikein. Lopuksi lapset tulevat vuorotellen laittamaan kasvikset takaisin pussiin ohjaajan antaman ohjeen mukaan. Esimerkiksi: ”Laita pussiin omena.”

Kielellinen osuus: Esillä on leikkikeittiövälineitä. Käydään keittiövälineitä läpi ja nimetään niitä. Toistetaan kaikki ääneen muutaman kerran. Seuraavaksi on Kimleikki leikkikeittiövälineillä.

Seuraavaksi opetellaan loru Viikon ruokalista, oppimisen tukena käytetään tukikuvia. Ohjaaja lausuu lorun kerran kokonaan, sitten yksi lause kerrallaan ja lapset toistavat perässä. Lopuksi sanotaan loru ääneen yhdessä.

Seuraavaksi istutaan piirissä ja keskustellaan erilaisista ruuista, apuna käytetään pussia. Pussissa on kortit, joihin on kirjoitettu ruokaan liittyviä kysymyksiä. (esim. Mikä on sinun lempiruokasi? Mitä kasviksia ja hedelmiä sinun kotona eniten syö-

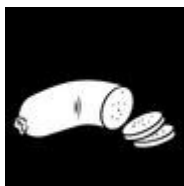
dään? Mitkä kasvikset kasvavat maan alla? Mikä kasvaa maan pinnalla? Mikä kasvaa puussa tai pensaassa?) Lapset vuorotellen nostavat kortit pussista, ohjaaja lukee kysymyksen ja lapsi vastaa.

Lopetus: Seuraavaksi on rentoutuksen aika. Lapset jaetaan pareihin. Rauhallisen musiikin soidessa toinen lapsista menee vatsalleen makuulle ja toinen silittää kaverin selkää höyhenillä tai hierontapallolla ja sitten vaihdetaan. Lopussa lapsia kiitetään osallistumisesta.

Viikon ruokalista

Maanantaina

makkarointa,

Tiistaina

leipäkakkaroita.

Keskiviikkona

keittoa,

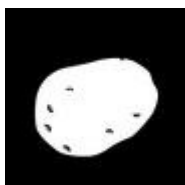
Torstaina

lättyjen heittoa.

Perjantaina

perunat

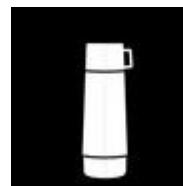
paistinpannuun,

Lauantaina

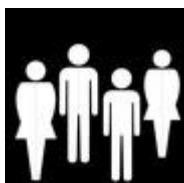
kahvi

termoskannuun.

Sunnuntaina

kaikki saa

kakkua ja

Pullaa

maiskuttaa.

5. tuokio. Ihmisen keho

Tuokion tavoitteet:

- Tutustutaan kehosanastoon
- Nimetään ihmisen kehonosat

Tarvikkeet:

- tunnustelupussi
- cd-soitin
- höyhenet, hierontapallot tai silkkihuivit
- ihmisen kehonosien kuvat
- leikkikeittiövälineet

Toimintavaiheet:

Aloitust ja kertaus: Toivotetaan lapset tervetulleiksi. Aloitetaan Nimilaulusta (Onko *Lapsen nimi* täällä?). Alkulaulun jälkeen muistellaan, mistä puhuttiin viime kerralla. Otetaan esille tunnustelupussi, pussissa leikkikeittiövälineet. Lapset vuorotellen laittavat käden pussiin ja ottamatta esinettä esille yrittävät tunnistaa sen. Lopuksi lapset tulevat vuorotellen laittamaan keittiövälineet takaisin pussiin ohjaajan antaman ohjeen mukaan. Esimerkiksi: "Laita pussiin kauha."

Kielellinen osuus: Käydään läpi kehosanastoa kuvia käyttäen. Toistetaan yhdessä ääneen muutaman kerran.

Seuraavaksi opetellaan loru Minä, oppimisen tukena käytetään tukikuvia. Ohjaaja lausuu lorun kerran kokonaan, sitten yksi lause kerrallaan ja lapset toistavat perässä. Lopuksi sanotaan loru ääneen yhdessä.

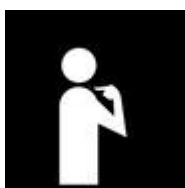
Seuraavaksi seisotaan piirissä ja ohjaaja kertoo Kapteeni käskee -leikin säännöt. Aluksi kapteenina on ohjaaja, kun leikki sujuu lapset saavat myös kokeilla kapteenina oloa. Leikin tavoitteena on kehon osien tunnistaminen. (esimerkkikäskyjä: Kapteeni käskee – laita sormi korvaan, kosketa kyynärpäitä, kädet niskaan, laita käsipolveen, laita käsi selän taakse, laita peukalo nenään/ leukaan /varpaaseen).

Seuraavaksi laitetaan soittamaan Fröbelin palikoiden Jumppalaulu. Ohjaaja näyttää mallia, lapset tekevät mallin mukaan.

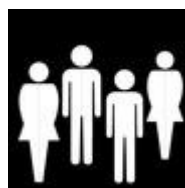
Lopetus: Lopussa taas istutaan piirissä. Esillä on kaikki kehon osien kuvat. Nimeetään niitä yhdessä ääneen.

Seuraavaksi on rentoutuksen aika. Lapset jaetaan pareihin. Rauhallisen musiikin soidessa toinen lapsista menee vatsalleen makuulle ja toinen silittää kaverin selkää höyhenillä ja sitten vaihdetaan. Lopussa lapsia kiitetään osallistumisesta.

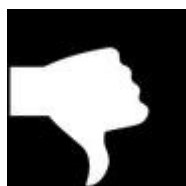
Minä

Minä olen

ihminen,

en

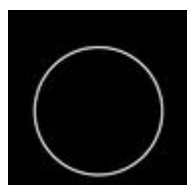
poro

enkä

perhonen.

Pyöreä on minun pää,

sitä hattu

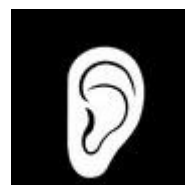
lämmittää.

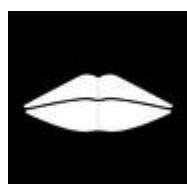
Päässä

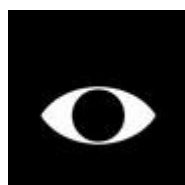
hiukset,

korvat,

suu,

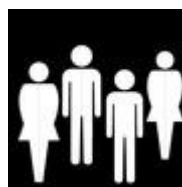
silmät,

nenä sekä leukaluu.

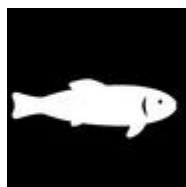
Minä

olen ihminen,

En

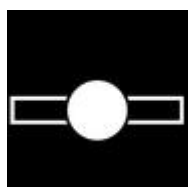
kala

enkä

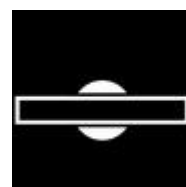
kärpänen.

Edessä

vatsa,

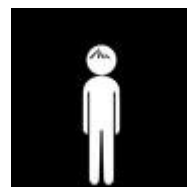
takana

peppu,

Olen sitten tyttö

tai heppu.

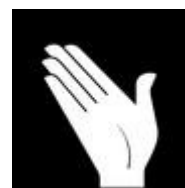
Kädet ja

sormet

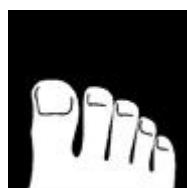
viittovat

hei,

Jalat

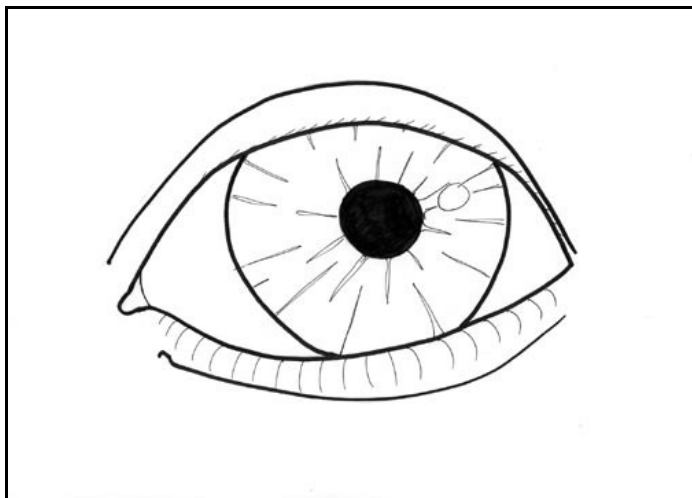

eikä varpaat

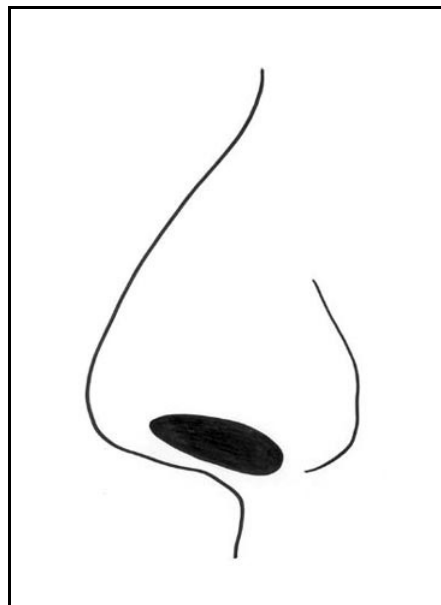

puhu ei.

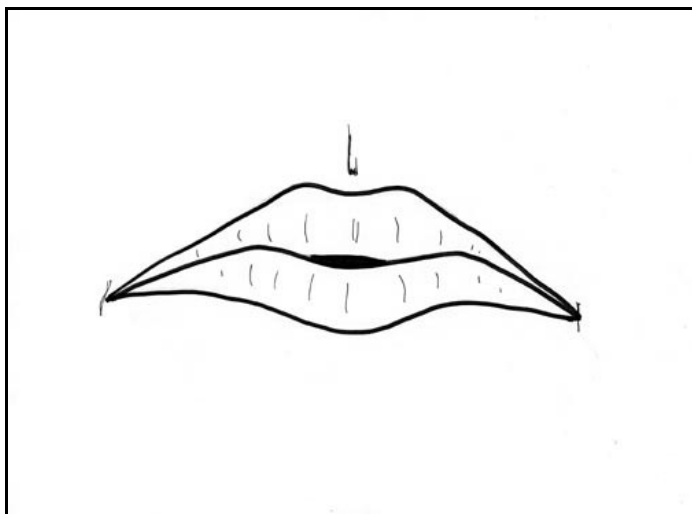
silmä

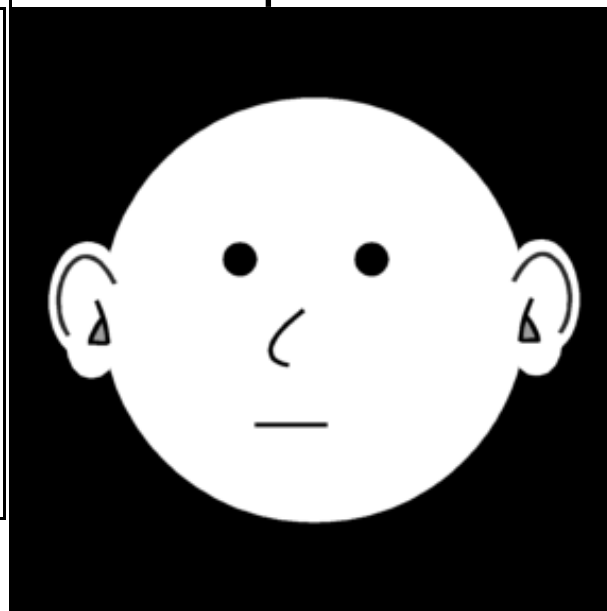
nenä

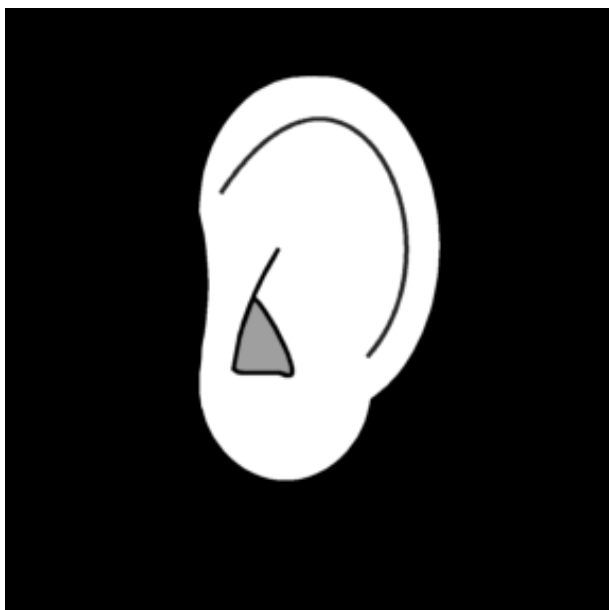
suu

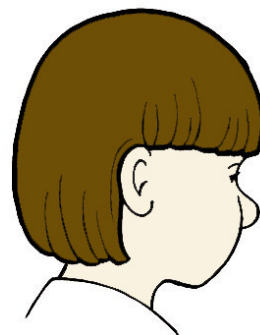
pää

korva

hiukset

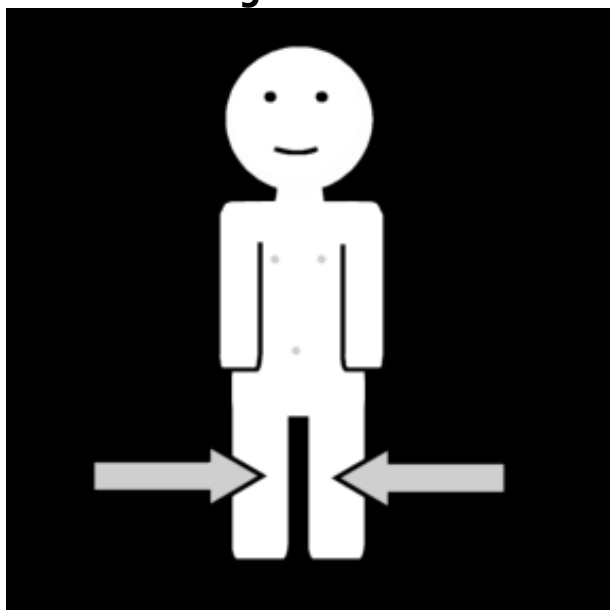
käsi

kädet

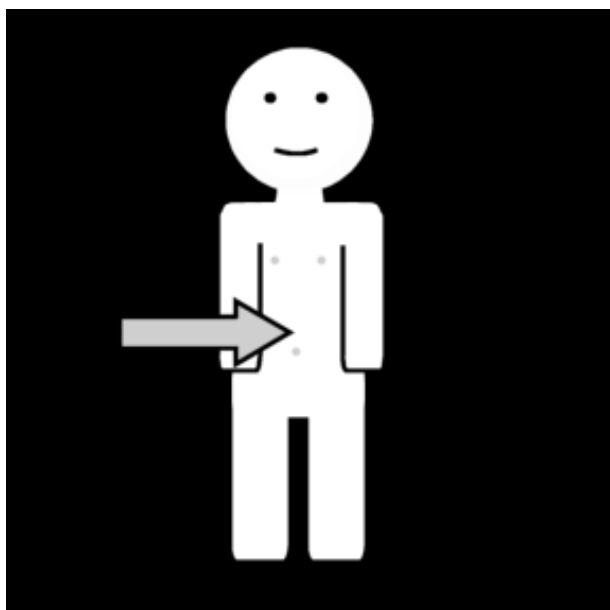
jalat

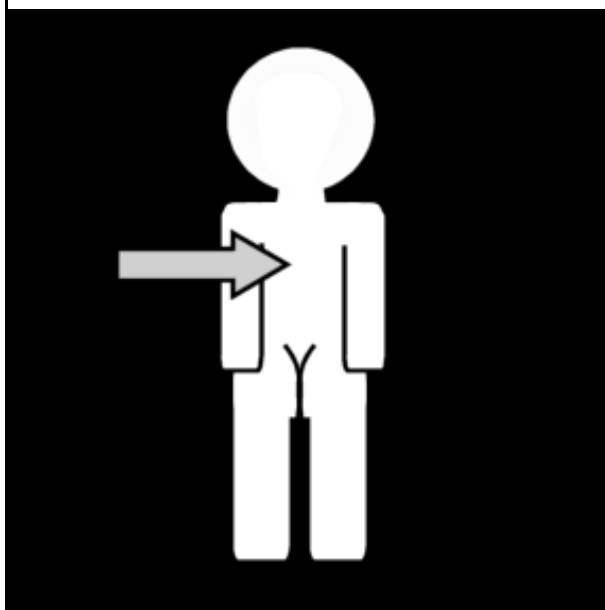
käsivarret

vatsa

selkä

6. tuokio. Vaatteet

Tuokion tavoitteet:

- käydään läpi vaatesanastoa
- harjoitellaan muistia ja tarinakerrontataitoja

Tarvikkeet:

- tunnustelupussi
- iso paperinukke ja vaatteet
- cd-soitin
- höyhenet, hierontapallot tai silkkihuivit

Toimintavaihe:

Aloitus ja kertaus: Toivotetaan lapset tervetulleiksi. Alussa lauletaan Nimilaulu (Onko *Lapsen nimi* täällä?). Alkulaulun jälkeen kysytään lapsilta, mitä tehtiin edellisellä kerralla. Otetaan esille iso paperinukke. Kysytään, missä nukella on hiukset, jalat jne. Lapset tulevat vuorotellen näyttämään.

Kielellinen osuus: Lattialla on paperinukke ja vaatteet. lapset tulevat laittamaan nukelle jonkun vaatteen, samalla nimetään se ja katsotaan kenellä lapsista on päällä kyseinen vaate.

Seuraavaksi opetellaan loru Vaatevuosi, oppimisen tukena käytetään tukikuvia. Ohjaaja lausuu lorun kerran kokonaan, sitten yksi lause kerrallaan ja lapset toistavat perässä. Lopuksi sanotaan loru ääneen yhdessä.

Seuraavaksi otetaan esille iso määrä oikeita vaatteita, myös päällysvaatteita, joita musiikin soidessa lapset pukevut ylleen. Sitten arvioidaan, miten puettut vaatteet lapselle sopivat, ovatko isoja, sopivia, vai pieniä. Lasketaan vaatekappaleiden lukumäärät. Kenellä eniten/ vähiten/ yhtä paljon vaatteita? Tutkitaan, mitä värejä lasten vaatteista löytyy.

Lopetus: Lopussa taas istutaan piirissä. Lapset kysyvät vuorotellen toisiltaan: ”Mitä vaatteita sinulla on päälläsi?” Lapsi luettelee jokaisen yllä olevan vaatteen. Seuraavaksi on rentoutus pareittain. Rauhallisen musiikin soidessa toinen lapsista menee vatsalleen makuulle ja toinen silittää kaverin selkää silkkihuvilla, sitten vaihdetaan. Lopussa lapsia kiitetään osallistumisesta.

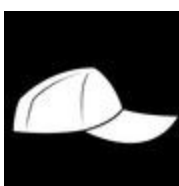
Vaatevuosi

Villapaita ylle laita, kun on talvisää.

Kaulaliina, pitkä piina, palelevaa lämmittää.

Päälystakki, lippialakki,

kevällä voi keventää.

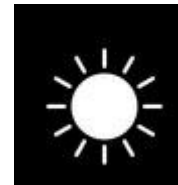
Kenkä, sukka,

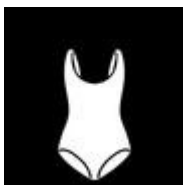
hattu ja tukka,

käsineet sormia kiristää.

Kesäsäällä mekko päällä, tytöt auringossa kyntää.

Uimapuvut yllä

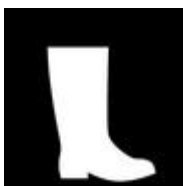
meidän perhe kyllä

rannalle nyt

ryntää.

Jalkaan saappaat

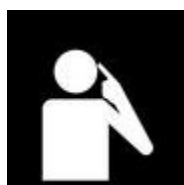
syksyllä kaappaat,

kun sataa kaatamalla.

Sadevaatteet ja

märät aatteet

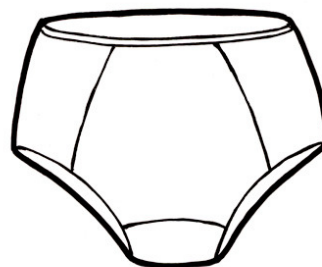

viihtyvät sateenvarjon alla.

t-paita

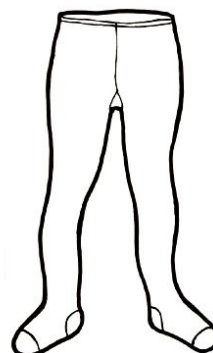
alushousut

sukat

sukkahousut

housut

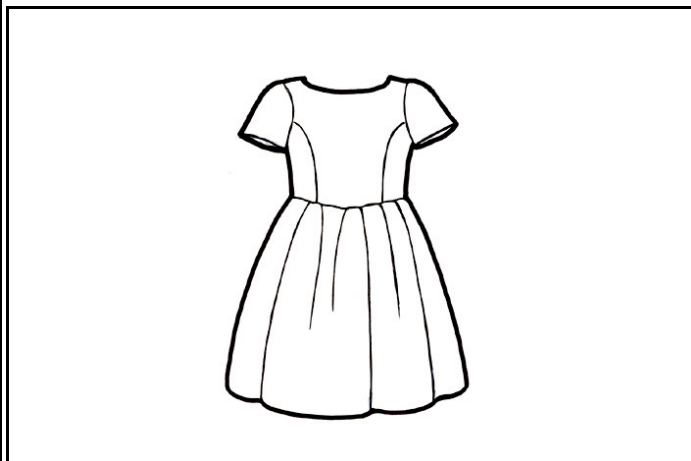
takki

haalarit

mekko

hame

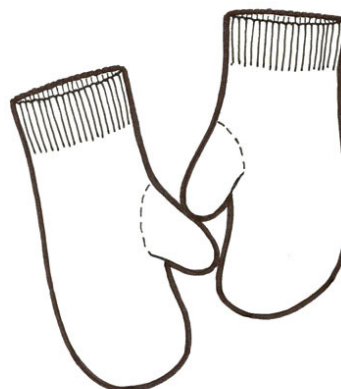
pipo

sormikkaat

lapaset

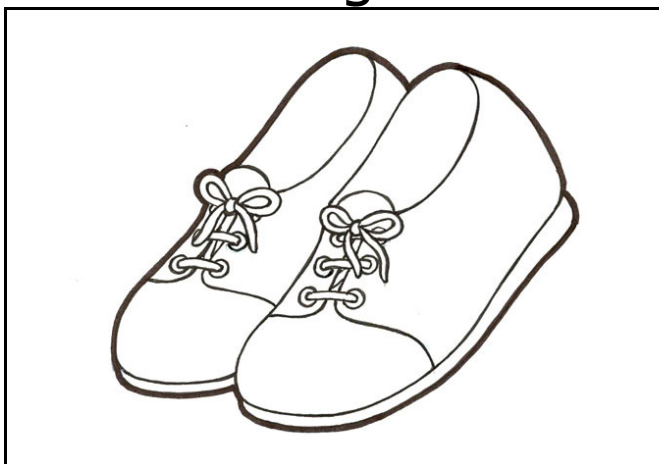
saappaat

sadetakki

kengät

lenkkitossut

sandaalit

talvisaappaat

7. tuokio. Vastakohtat

Tuokion tavoitteet:

- harjoitellaan vastakohtia esineillä
- harjoitellaan muistia ja päättelyä

Tarvikkeet:

- iso paperinukke ja vaatteet
- cd-soitin
- höyhenet, hierontapallot tai silkkihuivit
- erilaisia esineitä (vastakohtapareja)

Toimintavaihe:

Aloitust ja kertaust: Toivotetaan lapset tervetulleiksi. Alussa lauletaan Nimilaulu (Onko *Lapsen nimi* täällä?). Sitten kerrotaan, että tänään on viimeinen kerhokerta. Sen jälkeen kysytään lapsilta, mitä tehtiin edellisellä kerralla. Otetaan esille iso paperinukke. Ohjaaja kertoo millainen ilma on ja lapset tulevat vuorotellen laittamaan nukelle sään mukaiset vaatteet. (esim. kesä, lämmintä ja paistaa aurinko, - lapsi laittaa nukelle sandaalit, shortsit, t-paidan, lippis, aurinkolasit.) Kaikki vaatteet nimetään yhdessä ääneen.

Kielellinen osuus:

Pöydälle asetetaan vastakohtapareja (esineitä). Harjoitellaan vastakohtien löytämistä. Aluksi esineet nimetään yhdessä ja mietitään, millaisia ne ovat. Nimeämisen jälkeen ohjaaja näyttää jonkin esineen, sanoo sen ominaisuuden ja lapset etsivät sille vastakohtaparin. Samalle esineelle voi löytää useammankin vastakohtaparin. Sitä varten varataan luonnollisia esineitä: tylsä – terävä (kynät), tyhjä – täysi (purkit), puhdas – likainen (pyyhekumit), märkä – kuiva (pesusienet), valkoinen – musta (paperit), rikkiäinen - ehjä (paperin palat), tuore – pilaantunut (hedelmät), makea – hapan (karkki – sitruuna), kova – pehmeä (kivi - villa), pitkä – lyhyt (tuli-tikku - lanka), ohut – paksu (kirjat), vanha – uusi (kumi).

Viimeisenä kertana ohjelma saa poiketa totutusta, esimerkiksi voi tehdä jotain kiivaa yhdessä, kysyä lapsilta mistä he pitivät eniten.

Lopetus: Seuraavaksi on rentoutus pareittain. Rauhallisen musiikin soidessa toinen lapsista menee vatsalleen makuulle ja toinen silittää kaverin selkää silkkihuvilla, sitten vaihdetaan.

Lopussa istutaan piirissä, lapsia kiitetään osallistumisesta ja jaetaan kunniakirjat.

Käytetty kirjallisuus ja CD-levyt

Gyekye, Marjaana; Kurki, Riikka & Muukkonen, Minna 2009. Avainsanoja: S2 opettajan opas. Helsinki: Tammi.

Leskinen, Eija 2009. Ryhmä toimimaan! Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Parhaat palat. Fröbelin Palikoiden kokoelmalevy. 2002.

Sivusto kommunikoinnista ja selkokielestä. <http://www.papunet.net/>